

## ПРИЛОЖЕНИЕ II

### ОБРАЗЕЦ НА ТЕРИТОРИАЛНИ ПЛАНОВЕ ЗА СПРАВЕДЛИВ ПРЕХОД

1. Очертаване на процеса на преход и определяне на най-засегнатите територии в рамките на държавата-членка

Позоваване: член 11, параграф 2, буква а)

*1.1. Очертаване на очаквания процес на преход към постигане на целите на Съюза в областта на енергетиката и климата за 2030 г. и неутрална по отношение на климата икономика на Съюза до 2050 г. в съответствие с целите на интегрираните национални планове в областта на енергетиката и климата и други съществуващи планове за преход с график за прекратяване или намаляване на дейностите, като например добив на въглища и лигнитни въглища или производство на електроенергия от въглища*

Интегрираният план в областта на енергетиката и климата на Република България (ИНПЕК) за периода 2021-2030 г. е основният документ, в който се определят целите и мерките за изпълнение на националната политика в областта на енергетиката и климата в контекста на амбицията за постигане на климатична неутралност в рамките на ЕС до 2050 г.,. ИНПЕК определя националните цели в пет основни области: Декарбонизация, Енергийна ефективност, Енергийна сигурност, Вътрешен енергиен пазар и Научни изследвания, иновации и конкурентоспособност.

Понастоящем амбицията, заложена в ИНПЕК трябва да бъде актуализирана към средата на 2024 г., с намерение проект на план да бъде подготвен и представен през 2023 г., за да се ускори преходът към климатична неутралност и да се засили устойчивостта на енергийната система в съответствие със Закона за климата, пакета Fit for 55 и REPowerEU. Ще бъде взета предвид и оценката на окончателния ИНПЕК, направена от ЕК през февруари 2021 г. Следва да се положат специални усилия в областите възобновяема енергия, енергийна ефективност, енергийна сигурност и ограничаване на емисиите на парникови газове, за да се обосноват избраните пътища за преход до 2030 г. и до 2050 г. и да се интегрират последните, когато е уместно, в петте измерения на актуализирания ИНПЕК.

Предвидените траектории за енергиен преход отчитат допълнително Плана за възстановяване и устойчивост на България (ПВУ), одобрен през май 2022 г., като се приема, че производството на електроенергия от въглища ще спре до 2038 г. Подобна траектория е възложена с решение на Народното събрание от 12 януари 2023 г.

За да се улесни вземането на политическото решение – окончателната дата за преустановяване на производството на електрическа енергия от въглища, както и цялостният път до 2026 г., до 2030 г. и след това, заложен в Решението на Народното събрание от 2023 г., в средата на 2022 г. бе създадена специална Комисия за енергиен преход (КЕП) към Консултативния съвет за Европейската зелена сделка за разработване на различни сценарии за прехода и пътна карта за климатична неутралност. Работата по моделирането, извършена като част от дейностите на Комисията за енергиен преход, предвижда два различни сценария – един за преустановяване на въглищата до 2030 г. и друг не по-късно от 2038 г. За всеки от двата сценария се разглеждат варианти със и без нови газови мощности. Сценариите служат като основа за разработването на

Пътна карта за климатична неутралност. Докладът от КЕП беше финализиран през септември 2023 г. и беше представен на Консултативния съвет на Европейската зелена сделка.

Очакван процес на преход към неутрална по отношение на климата икономика:

С решение на Министерския съвет от 13 септември 2023 г. докладът на КЕП със сценарии и препоръки, обсъдени от Консултативния съвет на Европейския зелен пакт, беше приет с крайна дата за спиране на въглищата не по-късно от 2038 г. С решението си Министерският съвет предложи на Народното събрание Пътна карта за климатична неутралност въз основа на доклада на КЕП.

Един от сценариите в доклада на КЕП и Пътната карта за климатична неутралност показва следното:

*Прогноза за търсенето на електроенергия:* В съответствие с траекториите за декарбонизация на търсенето на електроенергия в Европа, търсенето на електроенергия се предвижда до 2050 г. да нараства посредством електрификация на отоплението, транспорта и промишлеността, както и производството на зелен водород.

*Прогноза за капацитет и производство:*

Новите ВЕИ мощности ще се увеличат с 3.5GW, в резултат на което ВЕИ мощностите ще достигнат общо 5.2 GW и системите за съхранение (батерии) могат да достигнат 1 GW.

До 2030 г. наличните базови мощности в България, използващи лигнитни въглища, се очаква да възлизат на 1.6GW. ВЕИ мощностите ще бъдат доразвити като инсталираните мощности ще достигнат 7.5 GW, включително офшорна вятърна енергия и системи за съхранение на енергия с капацитет от 1.6 GW.

До 2035 г. ще бъде поддържан капацитет от 1 GW мощности, използващи лигнитни въглища, за обезпечаване на критичните нужди за осигуряване на националния електроенергиен баланс при различни климатични и геополитически сценарии. Междувременно се очаква капацитетът на ВЕИ да надхвърли 10 GW към посочената година с включени офшорни вятърни електроцентрали с капацитет от 1.5 GW, както и системи за съхранение.

Не се очаква въглищните мощности да имат значима роля в енергийния микс на България след 2035 г.

Развитието на българския производствен микс позволява да се поддържа нетният експортен баланс на България през целия хоризонт.

*Намаляване на въглеродните емисии и прогноза за разходите на електроенергийната система:*

С нарастващата роля на производството на електрическа енергия от нискоемисионни източници, в прехода се очаква 80% намаление на емисиите на CO<sub>2</sub> в енергийния сектор до 2030 г. в сравнение с 1990 г. и над 90% намаление на емисиите на CO<sub>2</sub> в енергийния сектор от 2035 г. нататък.

Енергийният преход се предвижда като структуриран процес, в съответствие с анализите на PwC, който се развива постепенно през годините главно през 2030 г., като дейностите по поэтапното преустановяване на производството на енергия от въглища се очаква да бъдат завършени ориентировъчно през 2038 г.

Предложената пътна карта взема предвид призива за своевременно развитие на заместващи базови мощности, съпътстващо постепенното намаляване на производството на електроенергия от въглища.

За да подкрепи горепосочения преход, ПВУ на България концентрира 58,9 % от всички финансови ресурси за зелен преход и мерки за трансформация в подкрепа на целите в областта на климата до 2026 г. По-специално, чрез реформи и инвестиции се предвижда утвърждаване на капацитета на ВЕИ в страната до 2026 г., подкрепено от нови системи за съхранение на енергия и подкрепа за пилотни проекти за зелен водород. Паралелно е предвиден ресурс за подпомагане на дигитализацията и развитието на електропреносната мрежа, в подкрепа на интегрирането на новите възобновяеми източници и системи за съхранение. Планът предвижда инвестиции в размер на 1,7 млрд. евро в областта на възобновяемите енергийни източници, съхранението на електрическа енергия и капацитета на междусистемните връзки, както и над 1 млрд. евро за енергийно ефективно обновяване на сградния фонд. Инвестициите в прехода ще бъдат допълнително подкрепени с финансирането по Фонда за справедлив преход (ФСП). Рамката за разработване на планове за справедлив преход, включително създаването на качествени работни места, преобразуването на работни места и очакването на подходящо финансиране, е предоставена в текущите териториални планове за справедлив преход. Те подпомагат планирането в рамките на процеса, като осигуряват честен и справедлив преход, смекчавайки социалното въздействие и въздействието върху заетостта. Подпомага се също справянето с недостига на работна ръка и умения, намалявайки енергийната бедност и осигурявайки равен достъп до основни услуги за всички на приемлива цена.

Позоваване: член 11, параграф 2, буква б)

*1.2. Определяне на териториите, които се очаква да бъдат най-негативно засегнати, и обосноваване на този избор със съответната оценка на икономическите въздействия и въздействията върху заетостта въз основа на плана от раздел 1.1.*

Постигането на целевите стойности на България съгласно Зеления пакт и климатична неутралност на ЕС до 2050 г. би било съпътствано от предизвикателства при прехода и критично социално-икономическо въздействие от гледна точка на декарбонизацията и трансформацията на електроенергийния сектор. Важно е уязвимостта на идентифицирани области (NUTS 3) към процеса на прехода да бъде правилно адресирана от гледна точка на засегнатите заинтересовани страни и територии<sup>1</sup>.

В Приложение Г към Доклада на България за европейския семестър за 2019 г. са посочени два региона, като са най-силно засегнати от прехода към неутрална по отношение на климата икономика – Стара Загора и Кюстендил. В допълнение ЕК включи и област Перник, като признава, че тези три области са потенциално най-уязвими от прехода, тъй като са ключови зони на концентрация на местен въгледобив и производство на енергия на базата на въглища, както и икономическата структура, свързана с тези дейности. Трите области имат различни регионални пространствени структури и процеси.

---

<sup>1</sup> За целите на този документ е разработен регионален анализ на общинско ниво, където има налични данни, въпреки че фокусът на ФСП е на ниво NUTS 3 (административна област).

За да се идентифицират най-засегнатите територии, независим изпълнител извърши анализ през 2021 г. въз основа на проект, управляван от ГД "Реформи" на Европейската комисия. В този раздел се изтъкват основните заключения от него.

Анализът започва с преглед на шестте статистически региона в страната (NUTS 2), техните 28 административни области (NUTS 3) и съставлящите ги общини. Избрани и анализирани са основни показатели, тъй като те са пряко свързани със засегнатите работни места в промишлените предприятия, свързани с изкопаеми горива, включително:

- Емисии от енергийните отрасли;
- Добив на въглища;
- Производство на енергия от въглища.

Въз основа на това бяха определени три региона, които са най-силно засегнати от прехода и в които понастоящем е съсредоточен добивът на въглища и производството на енергия от тях:

Област	Население - общо, 2019 г.	Дял в общото население, 2019	Обезлюдяване, 2010-2015 г.	Обезлюдяване, 2015-2019 г.
Кюстендил	116 915	2%	-12%	-7%
Перник	119 190	2%	-7%	-5%
Стара Загора	313 396	5%	-7%	-3%

Източник: РъС Доклад 3: Доклад за процеса на преход към неутралност по отношение на климата

Сравнителният анализ на демографските данни, профила на икономиката, Брутно добавената стойност (БДС) и засегнатите работни места показва, че трите района са подложени на общи тенденции и предизвикателства (напр. обезлюдяване, застаряване на населението, доминиране на МСП), но с различен мащаб.

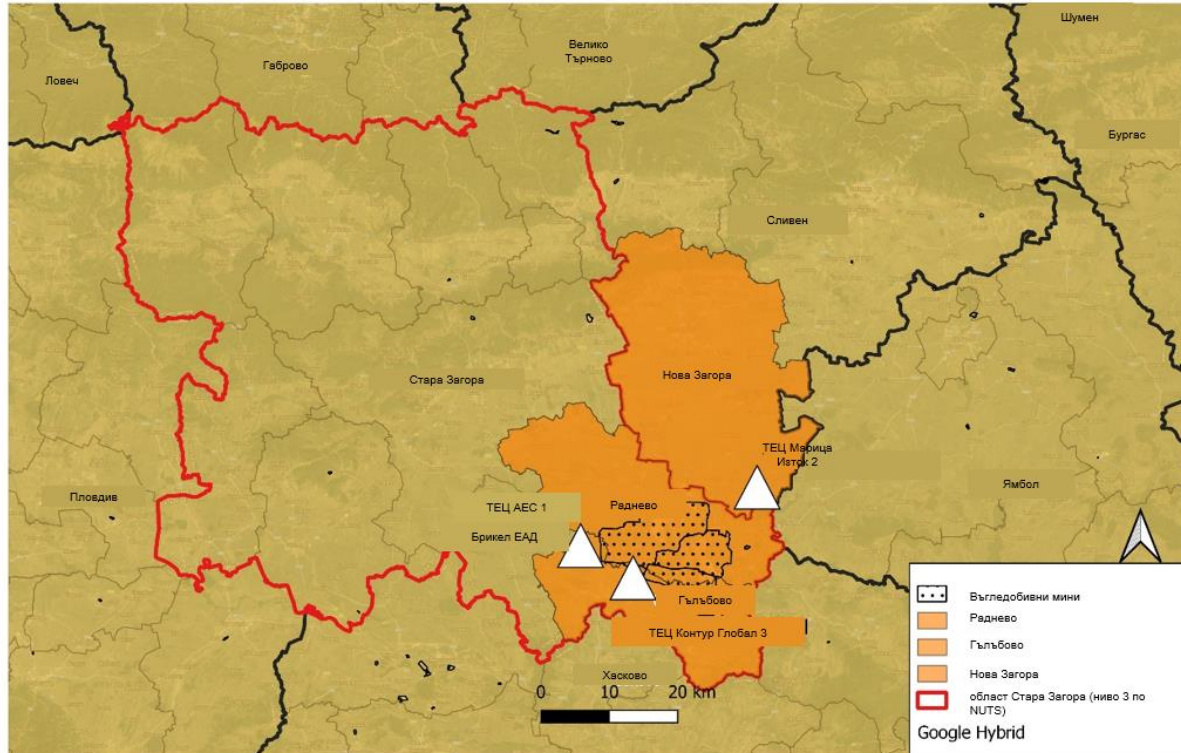
Оценката на областно ниво за Стара Загора, Кюстендил и Перник идентифицира засегнати територии в следните три категории:

- общини с находища на въглища (лигнитни или кафяви) и минни дейности,
- общини, в които са разположени ТЕЦ (топлоелектрически централи) на въглища,
- общини, донори на работната сила, която пътува.

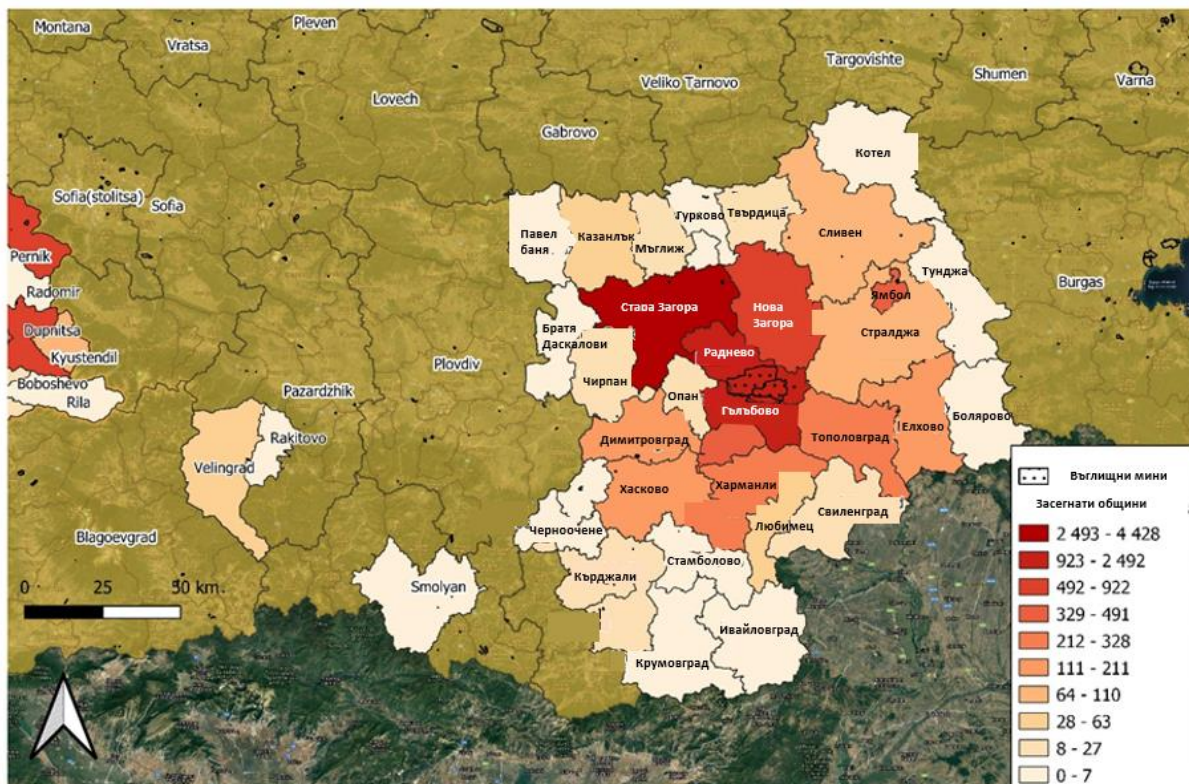
**Област Стара Загора** е идентифицирана като най-повлияна от прехода, тъй като четири въглищни ТЕЦ и мини са разположени в областта. От гледна точка на потенциално засегнати работни места област Стара Загора също се очерта като най-засегната.

Водещата позиция при брутната добавена стойност на област Стара Загора е повлияна от енергийния комплекс Марица Изток, което показва структурната роля на въглищната индустрия в областната икономика.

Територии с ТЕЦ, захранвани с лигнитни въглища (сектор D според статистическата класификация NACE) – Гълъбово (Стара Загора) и Нова Загора (Сливен)



Територии, които допринасят с работна сила, заета в икономически дейности В и D





Горепосочената категоризация на най-засегнатите територии показва, че прекратяването на използването на въглищните мини и ТЕЦ засяга по-голяма площ, излизаща извън границите на конкретните общини, където са разположени ТЕЦ. Общините донори на работна сила (работници, пътуващи ежедневно до и от работа) също би трябвало да бъдат взети предвид сред онези, които ще понесат социално-икономическите ефекти на прехода.

През 2020 г. енергийните/минните компании привличат работна сила от следните области<sup>2</sup> : Стара Загора – 8.2 хиляди; Хасково – 1.5 хиляди; Сливен – 0.9 хиляди; Ямбол – 0.6 хиляди; други – 0.1 хиляди.

**Работна сила, пътуваща до и от мините/ТЕЦ ежедневно:**

Община	Област	Придвижване на работна сила в мините/ТЕЦ-овете
Стара Загора	Стара Загора	4400
Раднево	Стара Загора	2500
Гълъбово	Стара Загора	1400
Нова Загора	Сливен	800
Ямбол	Ямбол	300-400
Симеоновград	Хасково	300-400
Харманли	Хасково	300-400
Тополовград	Хасково	300-400
Димитровград	Хасково	100-200
Хасково	Хасково	100-200
Елхово	Ямбол	100-200
Сливен	Сливен	100-200
Тунджа	Ямбол	100-200

Тези общини предоставят общо 11.1 хиляди наети лица (97% от общата потенциално директно засегната работна сила).

Енергийният комплекс Марица Изток е териториална комплексна система, излизаща извън административните граници на област Стара Загора NUTS 3.

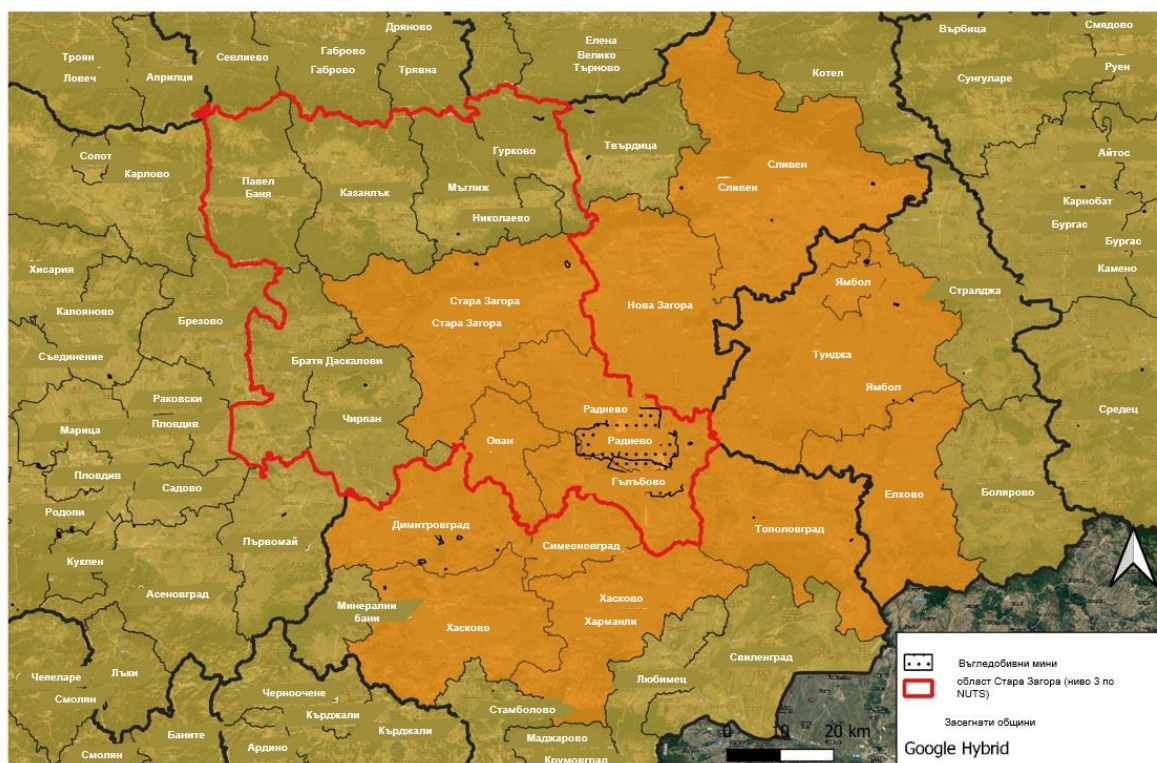
<sup>2</sup> Източник: Енергийни/добивни компании в целевата област

### Засегната работна сила в Стара Загора и съседните области:

Област	Индикативен дял на населението в трудоспособна възраст, заето в засегнатите дружества	Общ брой засегнати работни места като % от общия брой заети (пряко + непряко)	Дял на БДС от секторите Б и Г като % от общата БДС
Стара Загора	4,52 %	23,80 %	14,46 %
Хасково	1,13 %	8,30 %	6,46 %
Сливен	0,90 %	7,30 %	5,62 %
Ямбол	0,99 %	6,60 %	4,87 %

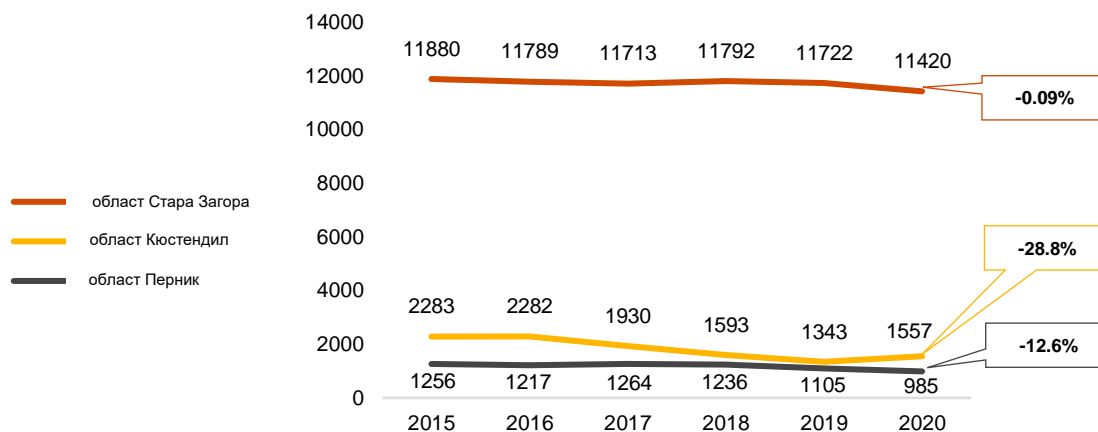
### Резюме на най-засегнати общини донори на работна сила, ежедневно пътуваща до и от работа в Стара Загора

Най-силно засегнати общини-донори на пътуваща работна сила



Следните цифри показват, че процесът на постепенно спиране на производството на енергия на базата на въглища в енергийния комплекс Марица Изток още не е започнал, докато процесът на постепенно спиране на производството на енергия на базата на въглища в област Кюстендил и Перник е вече в ход.

Динамика на пряко засегнатите работни места в сектори В и D – области Стара Загора, Кюстендил и Перник, 2015-2020 г.



В заключение процесът на справедлив преход към неутрална по отношение на климата икономика се предвижда да обхване цялата територия на област Стара Загора. Там най-засегнатите общини са Раднево и Гълъбово, заедно с главния градски и икономически център Стара Загора. Освен това енергийният комплекс Марица изток (който включва четирите ТЕЦ-а - ЕЙ И ЕС-ЗС "Марица Изток 1" ООД, "ТЕЦ Марица изток 2" ЕАД, Контур Глобал Марица Изток 3 АД, ТЕЦ „Брикел“ ЕАД и „Мини Марица-изток“ ЕАД) събира пътуващи от други административни области - Ямбол, Сливен и Хасково.

Най-засегнатите територии в Югоизточния регион са:

Територии с находища на лигнитни въглища и минни дейности:

- Област Стара Загора - Общини Раднево, Гълъбово;
- Област Сливен - Община Нова Загора

Територии с ТЕЦ, които използват като гориво лигнитни въглища:

- Област Стара Загора - община Гълъбово, местоположение на ТЕЦ AES 1 (700 MW), ТЕЦ 3 Countur Global (908 MW); Брикел ЕАД (200 MW), ТЕЦ Марица Изток 2 (1620 MW);
- Област Сливен - Община Нова Загора (част от производствените мощности на ТЕЦ Марица Изток 2)

Територии, на които са разположени ТЕЦ-овете за топлинна енергия - Димитровград (област Хасково) и Сливен (област Сливен), Казанлък (област Стара Загора)<sup>3</sup>

Територии-донори (на общинско ниво) на пътуваща работна сила, заета в засегнатите енергийни и минни предприятия:

- Стара Загора, Раднево, Гълъбово, Нова Загора, Тополовград, Харманли, Ямбол, Симеоновград, Хасково, Димитровград, Сливен, Елхово, Любимец, Казанлък, Велинград, Свиленград, Тунджа, Кърджали, Мъглиж, Гурково, Опан, Чирпан, Николаево, Павел баня,

<sup>3</sup> ТЕЦ-ът в Казанлък не работи от повече от пет години



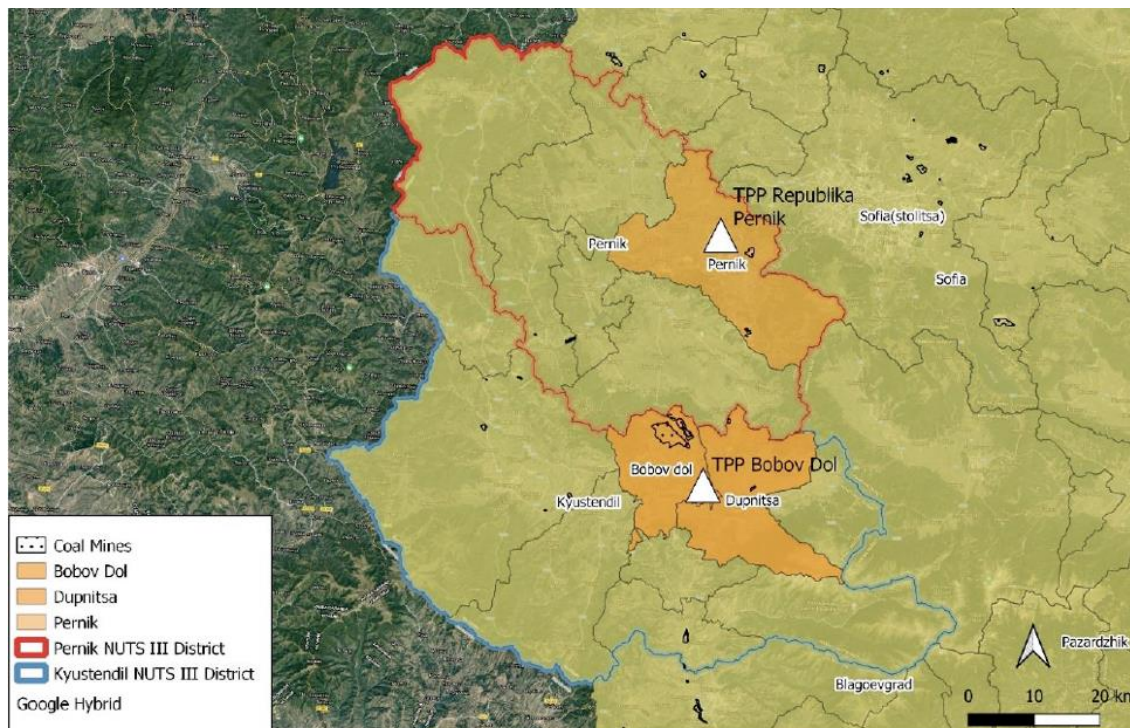
Ивайловград, Маджарово, Минерални бани, Стамболово, Крумовград, Момчилград, Черноочене, Стралджа, Котел, Твърдица, Ракитово, Смолян.

**Област Кюстендил** е най-уязвима от гледна точка на социално-икономическите и демографските тенденции, тъй като процесът на постепенно преустановяване на добива на въглища и на производството на електроенергия от въглища може да се проследи през последните две десетилетия. В същото време не е извършено планиране на нови работни места и икономически дейности.

В област Кюстендил най-засегнати са общините Бобов дол, Дупница и Кюстендил. Предвижда се обаче справедливият преход към неутрална по отношение на климата икономика да обхване цялата територия на област Кюстендил с акцент върху въглищния и енергийния сектор.

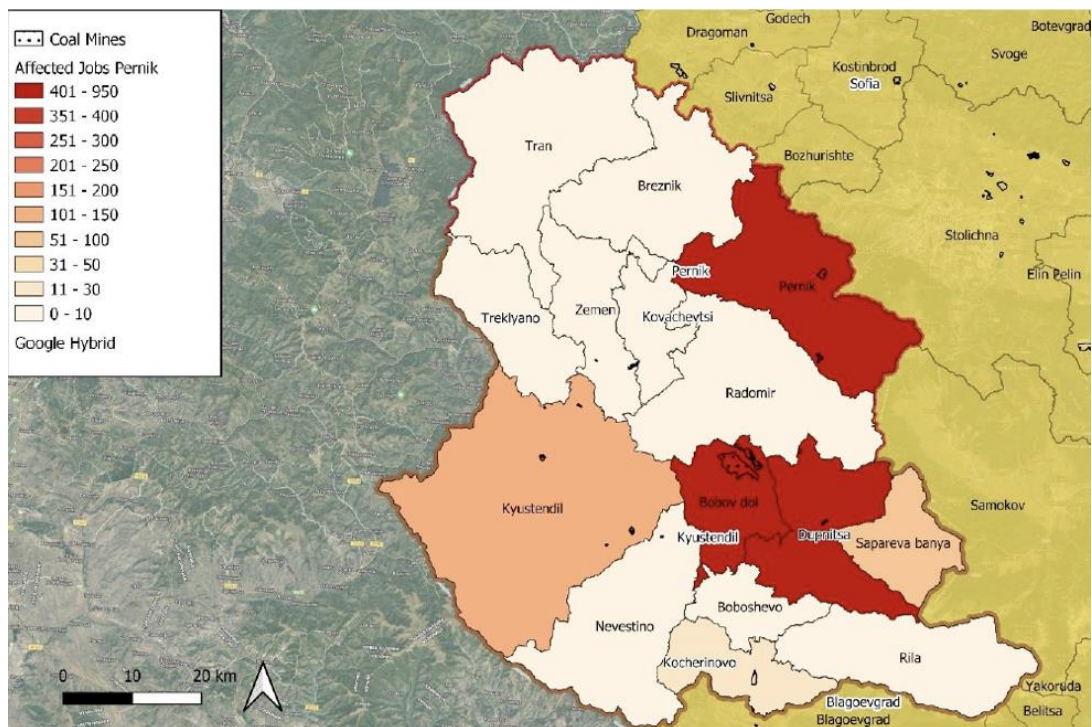
Териториалното разпределение на пряко<sup>4</sup> засегнатите работни места е различно на общинско ниво в област Кюстендил – най-висока е концентрацията на засегнатите работни места в общините Бобов дол, Дупница и Кюстендил, докато останалите общини в областта са засегнати в по-малка степен.

Териториалното разпределение на пряко<sup>5</sup> засегнатите работни места на общинско ниво в **област Перник** е съсредоточено в община Перник, докато другата община в областта, засегната по отношение на емисиите в схемата за търговия с емисии (СТЕ), е Радомир.



<sup>4</sup> Не е налично териториално разпределение на непряко свързания трудов ресурс и засегнатите домакинства

<sup>5</sup> Не е налично териториално разпределение на непряко свързания трудов ресурс и засегнатите домакинства



Горепосочената категоризация на най-засегнатите територии показва, че прекратяването на използването на въглищните мини и ТЕЦ засяга по-голяма площ, излизаща извън границите на конкретните общини, където са разположени тези предприятия. Общините, които са донори на работна сила (работници, пътуващи ежедневно до и от работа), също би трябвало да бъдат взети предвид сред онези, които ще понесат социално-икономическите ефекти на прехода.

През 2020 г. работната сила на минните/енергийните компании е концентрирана в област Кюстендил – 1.5 хиляди наети лица и само 0.1 хиляди наети лица пътуват ежедневно до и от работа от други области. Най-засегнатите общини от гледна точка на загуба на работни места са:

- Дупница – 0.7 хиляди;
- Бобов дол – 0.5 хиляди;
- Кюстендил – 0.1 хиляди;
- Сапарева баня – 0.06 хиляди.

В заключение, най-засегнатите територии в Югозападния регион са:

Територии с находища на лигнитни въглища, които понастоящем се експлоатират или вече са експлоатирани и се нуждаят от рекултивация (сектор Б по NACE rev. 2 (Номенклатурен код на икономическите дейности)) за преход към неутрална по отношение на климата икономика:

- Община Перник - находища и действащи въглищни мини.
- Община Бобов дол – находища и действащи въглищни мини.

Територии с ТЕЦ, които се нуждаят от рекултивация, промишлена реконверсия и технологично преминаване към друг енергиен източник (NACE rev. 2, сектор D) за преход към неутрална по отношение на климата икономика:

- Община Перник - местоположение на ТЕЦ "Република" (електрическа мощност - 105 MW, инсталирана топлинна мощност - 502 MW).

- Община Бобов дол – местоположение на ТЕЦ Бобов дол (630 MW).

Основни донорски територии на пътуващата работна сила:

- Общини Дупница, Кюстендил и Сапарева баня – за област Кюстендил.

- Община Перник – за област Перник.

Въгледобивът в регион Кюстендил все още е в ход с пълния капацитет на ТЕЦ Бобов дол, използваща местните въглища.

В област Перник има концентрация на наети лица (хиляда), които са базирани главно в град Перник и близки села на територията на община Перник.

Предстоящото въздействие върху работните места, декарбонизацията и прехода към неутралност по отношение на климата в отсъствието на смекчаващи мерки ще бъде значително

Справка: Член 6

*1.3. Определяне на най-отдалечените региони и острови със специфични предизвикателства в рамките на териториите, изброени в раздел 1.1, и конкретните суми, отпуснати за тези територии, със съответната обосновка*

Н/П

*2. Оценка на предизвикателствата на прехода за всяка от идентифицираните територии*

*2.1. Оценка на икономическото, социалното и териториалното въздействие на прехода към неутрална по отношение на климата икономика на Съюза до 2050 г.*

Позоваване: член 11, параграф 2, буква в)

*Идентифициране на засегнатите икономически дейности и промишлени сектори, като се прави разграничение:*

- *затихващи*

*сектори, които се очаква да прекратят или значително да намалят своите дейности, свързани с прехода, включително съответния график;*

- *трансформиращи се сектори, които се очаква да претърпят трансформация на своите дейности, процеси и резултати.*

*За всеки от двата вида сектори:*

- *очакваните загуби на работни места и нуждите от преквалификация, като се вземат предвид прогнозите за уменията;*

*- потенциал за икономическа диверсификация и възможности за развитие.*

Населението на област Перник на ниво NUTS 3 наброява 120 426 души (2019 г.). Равнището на безработица е едно от най-ниските в България (4,3%), а средната годишна заплата (11 895 лв.) е под средната за България. Икономическият микс на Перник включва различни отрасли, включително селско стопанство, преработваща промишленост, в т.ч. производство на основно желязо, стомана и феросплави, производство на електрически трансформатори, производство на облекло.

През последните 40 години област Перник е изправена пред структурни, демографски и преходни предизвикателства. Въпреки това близостта на Перник до град София има смекчаваща роля по отношение на придвижването и работните места. Областта има четвъртата най-ниска БДС сред всички области в България и се нарежда на предпоследно място в Югозападния район с 969 млн. лв. Освен това Перник има малък дял в икономиката на региона на ниво NUTS 2 поради непропорционалния принос на София (столица).

В случая на Перник "агломерационната сянка" на София може да се превърне в предимство, особено ако се приложат мерки за стимулиране на ежедневната трудова миграция от столицата. Непосредствената близост на област Перник до София би могла да се използва за разширяване на местата за инвестиции извън границите на столицата и двата града да могат да създадат активен агломерационен коридор и коридор за развитие.

Перник е на второ място по брой на работната сила в региона след Кюстендил. Коефициентът на трудова активност в Перник е 77,5%. Перник е една от областите с най-висок коефициент на заетост в България - 70,9%, което се дължи и на минния и енергийния сектор.

Перник е областта с второто най-ниско ниво на безработица в региона NUTS2 - 4,3%, а общият брой на безработните е най-нисък в региона. В резултат на прехода обаче равнището на безработица ще се повиши. От друга страна, 40 % от всички безработни са без квалификация, 24 % се квалифицират като специалисти, а 36 % са професионални работници.

Необходимо е прилагането на целенасочени мерки, за да се преодолее въздействието на прехода към неутрална по отношение на климата икономика. Понастоящем близостта до столицата не е фактор за растеж, а по-скоро причина за негативни тенденции като "изтичане на мозъци", оттегляне на работна ръка и на инвестиции и други регионални предизвикателства.

Представените показатели доказват неблагоприятното икономическо положение на областта в България, което може да се усложни допълнително от загубата на значителна част от БДС, която идва от минния и енергийния сектор (на базата на пряко засегнатите работни места в тези сектори), поради прехода. Освен това е налице непряко въздействие върху предприятията, които взаимодействат с компаниите от минния и енергийния сектор.

Уязвимостта на областта към прехода е значителна, тъй като алтернативните икономически дейности, които биха заменили добива на въглища и производството на енергия от въглища, не могат да компенсират БДС, генерирана понастоящем от минния и енергийния сектор. Преходът оказва влияние основно върху община Перник.

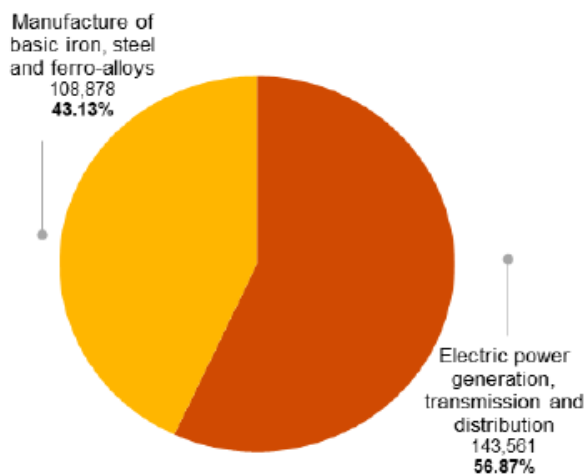
В областта има няколко сектора, които генерират високи емисии на парникови газове. През 2019 г. 31 % от БДС в област Перник се дължи на индустриалния сектор, включително подсектори с високи емисии на парникови газове, като минно дело и енергетика. Показателно е, че 9,36% от БДС на областта идва от предприятията в тези сектори, а 11,0% от населението е заето в тези и свързаните с тях предприятия. ТЕЦ "Топлофикация Перник", топлофикационното дружество, е отговорно за по-голямата част от емисиите на парникови газове в областта поради използването

на въглища за производство на топлинна енергия. По-голямата част от БДС на областта идва от сектора на услугите, главно от транспорта, който е въглеродно интензивен.

### **Затихващи и трансформиращи се сектори:**

*Намаляващите сектори* в област Перник, които ще бъдат постепенно преустановени, са: въгледобивни дейности, производство на енергия с използване на въглища (вкл. електроенергия, топлинна енергия и пара), с изключение на ТЕЦ за отопление, в случай че докаже, че отговаря на критериите за устойчивост по Директива RED II (икономии на ПГ след 2021 г. >70% и след 2026 г. >80%); доставка на специализирано оборудване за минни машини, инструменти, резервни части и др, възстановяване и третиране на отпадъци, административна дейност и т.н.); основно производство на желязо, стомана и феросплави, освен ако не прилага широкообхватни мерки за декарбонизация.

Въглищната промишленост по границата между област София и област Перник включва следните две мини – мина Бели брег и мина Станянци. И двете мини доставят лигнитни въглища на ТЕЦ Бобов дол и ТЕЦ Топлофикация Перник. През 2020 г. общият брой на наетия персонал възлиза на 148 (от 256 през 2016 г.) служители в мина Станянци и съответно 62 (от 310 през 2016 г.) служители в мина Бели брег. В сравнение с потенциално пряко засегнатите работни места в област Кюстендил (2,283 заети през 2016 г. и 1,560 заети през 2020 г.) и област Перник (256 заети през 2016 г. и 992 през 2020 г.), потенциалният ефект върху въглищната промишленост на област София изглежда много по-малък.



Source: Analysis based on the data in the EU ETS registry

*Трансформиращите се сектори* в област Перник, които ще могат да трансформират своите дейности и да се адаптират към неутралната по отношение на климата икономика, са:

- Доставка на специализирани инсталации за производство на електроенергия, машини и части.
- Дейности, подпомагащи производството на енергия

Освен това основната характеристика на област Перник е традиционната специализация в производството на изходен чугун, стомана и феросплави, което представлява значителен дял от въглеродните емисии от секторите, обхванати от СТЕ на ЕС в областта – 43.13%. Това е



единственият производствен сектор с регистрирани емисии от СТЕ в областта, който се състои от две големи предприятия за производство на стомана – Стомана Индъстри и Радомир Метал Индъстрийз.

На този етап предоставянето на конкретни числени показатели за засегнатия персонал е само ориентировъчно. Въз основа на описаната по-горе пътна карта за климатична неутралност, индикативното въздействие върху заетостта във въгледобива и производството на енергия от въглища осигурява приблизително. 8-10% средногодишно намаление на преките и непреки работни места до 2030 г., което налага своевременно създаване на адекватни алтернативи за засегнатите лица. След 2030 г. се очаква постепенно по-нататъшно намаляване на заетостта в минните и въглищните електроцентрали, в съответствие с окончателното спиране на въглищата в края на 2030 г., което ще наложи допълнителни усилия за осигуряване на качествена алтернативна заетост и никой да не бъде изоставен .

Въздействието върху местния пазар на труда ще бъде значително, тъй като минният и енергийният сектор са структурният икономически сектор и работодател. За област Перник са взети като референтни две конкретни години – 2030 г. (намаляване на емисиите от въглищни ТЕЦ) и 2038 г. (последната планирана дата за завършване на спирането), за да бъдат приведени в съответствие с очакваните промени, посочени в глава 1. В първата ключова година ще са необходими около 1,5 хиляди алтернативни подходящи работни места в други икономически сектори, което съответства на по-ниското използване на капацитета на въглищните ТЕЦ. До 2038 г. още ок. Очаква се да бъдат създадени 1,8 хиляди нови работни места в други икономически области с постепенния напредък на енергийния преход до окончателното спиране на въглищата до 2038 г.

Област (хил.)	2022-2024	2025	2026	2027	2028-2029	2030	2031-2037	2038
<b>Затихващ сектор на енергийната промишленост на основата на въглища</b>								
<b>Пряко</b>	-	-	0.0 - 0.5	-	-	-	-	-
<b>Косвено</b>	-	-	0.0 - 1.2	-	-	-	-	-
<b>Пряко</b>	-	0.0 - 0.2	0.2 - 0.6	0.0 - 0.2	-	-	-	-
<b>Косвено</b>	-	0.0 - 0.3	0.3 - 1.0	0.0 - 0.3	-	-	-	-
<b>Общо</b>	-	<b>0.0 - 0.5</b>	<b>0.5 – 3.3</b>	<b>0.0 – 0.5</b>	-	-	-	-

Неблагоприятната структура на уменията на работната сила може да се влоши допълнително от постепенното закриване на интензивни на емисии икономически сектори, което се отнася както за средно, така и за нискоквалифицираните работници. Добивът на въглища и производството на електроенергия и топлоенергия от въглища в областта имат дългогодишни традиции, което предполага, че много служители притежават набор от умения, свързани с промишлеността в областта, и ще се нуждаят от преквалификация, повишаване на квалификацията и основна квалификация, за да отговорят на нуждите на бъдещата икономика.

Новите умения, които трябва да бъдат създадени, трябва да са свързани с чистата енергия и енергийната ефективност, в т.ч. фотоволтаични панели, електрическо оборудване и технически

елементи за фотоволтаични панели, кабели, инвертори, алуминиеви рамки за фотоволтаични системи, хидролизатори за зелен водород, допълнително оборудване за зелен водород, геотермално оборудване - тръби, клапани, автоматизация и др. Освен това промишлеността за производство на основно желязо, стомана и феросплави следва да прилага мерки за повишаване на квалификацията и преквалификация за декарбонизация.

Освен това всички останали активни икономически сектори следва да бъдат подкрепени за създаване на нови работни места и прилагане на мерки за декарбонизация, като например производство на чиста енергия и топлинна енергия и мерки за енергийна ефективност, инсталиране на оборудване с по-голям капацитет и намаляване на емисиите на парникови газове и др.

Преходът към неутрална по отношение на климата икономика ще се отрази на териториите в различни аспекти:

- Мините ще се нуждаят от мащабна рекултивация, каквато досега не е имало в България. Обикновено дейностите по рекултивация изискват участието на голям брой работници и отнемат дълъг период от време, като по този начин се създава алтернативно използване на наличния трудов ресурс от мините. Въглищните мини (открити или подземни) и прилежащите им терени са публична държавна собственост. Дружествата, които ги експлоатират, имат концесионни договори, но не притежават собственост върху земята.

- Рекултивирания терени биха били подходящо място за алтернативни инвестиции - например фотоволтаици или кафяви площи, а не за земеделски площи/земя;

- Използването на съществуващите въглищни мощности ще намалее с времето в съответствие с пътната карта

- ВЕИ и други нисковъглеродни мощности трябва да заменят съществуващите мощности.

- Настоящата структура на работната сила, наета в секторите В и D на NACE, дава възможност за евентуално пренасочване към нови промишлени дейности (изискващи предимно нискоквалифицирана и средноквалифицирана работна сила).

Създаването на адекватна организация за извършване на екологосъобразно териториално управление, постепенно прехвърляне на персонал към нови индустрии и дейности и евентуално поддържане на демографския баланс във въглищните региони изисква устойчиво планиране и изпълнение в целия период до 2030 г.

Създаването на адекватна организация за извършване на екологосъобразно териториално управление, постепенно прехвърляне на персонал към нови индустрии и дейности и евентуално поддържане на демографския баланс във въглищните региони изисква устойчиво планиране и изпълнение в целия период до 2030 г.

Планираното заместване на производството на електроенергия от въглища с ВЕИ и други промишлени дейности ще повлияе значително на системата за управление на добива, което включва ограничаване и затваряне на оперативни блокове за по-кратки от планираните периоди на работа. Такова ранно ограничаване на планове за добив изисква правилно управление на дейностите по преоборудване и след закриване, които трябва да бъдат осигурени от квалифициран персонал и осигурени с финансова подкрепа, за да се избегнат неблагоприятни въздействия върху околната среда.

*2.2. Потребности и цели за развитие до 2030 г. с оглед на постигането на неутрална по отношение на климата икономика на Съюза до 2050 г.*

Позоваване: член 11, параграф 2, буква г)

- *Необходимо е развитието да отговори на предизвикателствата на прехода;*
- *Цели и резултати, които се очакват от изпълнението на приоритета за ФСП, включително очаквания принос по отношение на създаването и запазването на работни места.*

Преходът към неутралност по отношение на климата (енергетиката е най-големият източник на емисии на парникови газове - през 2020 г. на този сектор се падат 71,29 % от общите емисии, като основният източник е изгарянето на твърди горива - 49 %, следвано от течните горива - 35,3 % и газообразните горива - 13,7 %) ще доведе до редица въздействия, повечето от които са свързани със закриването и преобразуването на минните и енергийните предприятия. Тъй като тези предприятия са едни от най-големите работодатели в областта, съществува голям риск от загуба на работни места и БДС. Освен това съществува риск от увеличаване на равнището на безработица, емиграция на работната сила, ускоряване на обезлюдяването, икономически упадък и проблеми с качеството на въздуха.

Икономическото развитие и диверсификацията са от изключителна важност и са необходими смекчаващи мерки за справяне с предизвикателствата, свързани с прехода към неутрална по отношение на климата икономика. Тези мерки следва да включват подкрепа за създаването на нови предприятия и за растежа на съществуващите в сектори с висок потенциал.

Над 60 % от работната сила в област Перник е с висше, средно и средно професионално образование, което предоставя възможности за пренасочване на заетостта от ниските и средните към средните и средно високите технологии, както и в сектора на услугите.

Област Перник е подписала меморандуми за партньорство с Националната компания "Индустриални зони" и има индустриални паркове, които са в етап на планиране и изграждане. Област Перник предвижда изграждането на индустриален/логистичен парк на площ от 346,3 хектара. В момента територията на Индустриална и логистична зона Перник се нуждае от изграждане на сгради, халета и складове.

Освен това наличието на добре развита и лесно разпознаваема екосистема за научни изследвания и иновации би улеснило значително процеса на диверсификация на икономиката във въглищните райони.

Съвместните научноизследователски и развойни дейности между академичните среди и бизнеса (напр. чрез инкубатори и индустриални клъстери) водят до развитие на нови знания, които са основа за въвеждане на нови технологии и иновации на продукти и процеси. Инфраструктурата за научноизследователска и развойна дейност в област Перник е представена от един университет и може да бъде доразвита.

Едно от основните идентифицирани предизвикателства е необходимостта от укрепване на техническия капацитет на заинтересованите страни (общини, МСП и др.) за подготовка и изпълнение на проекти, финансирани от ЕС. Това може да се постигне чрез създаването на Агенция за регионално развитие, която да улесни процеса и да поеме отговорността за процеса на преход в региона.

Няколко групи работници бяха определени като най-уязвими и засегнати от прехода към неутралност по отношение на климата и към тях трябва да бъде насочена пряката дейност на МГТ. Тези групи включват работниците в местните предприятия за добив на въглища и за производство на енергия и топлинна енергия на базата на въглища, работниците в доставчиците на ТЕЦ и мините, заетите в производството на основно желязо, стомана и феросплави, членовете на семействата на горепосочените групи и младите хора, на които предстои да завършат образованието си до 2030 г.

Изпълнението на мерките по ТПСП ще доведе до следните резултати:

- Масивна рекултивация на минните участъци с участието на голям брой работници, като по този начин се създава възможност за алтернативно използване на наличния трудов ресурс от мините;
- Осигуряване на подходящи места чрез рекултивация на минните участъци за алтернативни инвестиции - фотоволтаични инсталации или места за отглеждане на отпадъци;
- Преминаване към други енергийни източници с цел намаляване на въглеродните емисии и заместване на капацитета на съществуващите мощности с комбинация от ВЕИ и нисковъглеродни гъвкави мощности, включително - с фотоволтаични системи, слънчеви системи за централно отопление като комбинирана система за производство на топлинна енергия и енергия за охлаждане, зелен водород, геотермална енергия, вятърна енергия и биометан;
- Прехвърляне на работни места към нови промишлени дейности в сектори в преход и такива с висок потенциал за създаване на БДС.

### *2.3. Съгласуваност с други съответни национални, регионални или териториални стратегии и планове*

Позоваване: член 11, параграф 2, буква д)

- *Стратегии за интелигентна специализация;*
- *Териториални стратегии, посочени в член 29 от Регламент (ЕС) 2021/...*;
- *Други регионални или национални планове за развитие.*

Финансирането, предоставено в рамките на ФСП, е фиксирано и може частично да отговори на установените предизвикателства. В допълнение към ФСП има значителен принос от бюджета на ЕС чрез различни инструменти, включително Европейския фонд за регионално развитие (ЕФРР), Кохезионния фонд (КФ), Европейския социален фонд плюс (ЕСФ+) и Механизма за възстановяване и устойчивост (МВУ). Съществуват и няколко възможности за финансиране на национално равнище, които са насочени към някои от съответните стълбове и мерки в рамките на териториалните планове за справедлив преход.

Таблицата по-долу обобщава тази последователност по отношение на:

1) Национален план за възстановяване и устойчивост, Стълб "Зелена България", Компонент "Кръгова и нисковъглеродна икономика", Реформи/инвестиции: (допълнителни обяснения са предоставени в глава 1), както е одобрено през май 2022 г.):

- Създаване на национален фонд за декарбонизация;
- Улесняване и повишаване на ефективността на инвестициите в енергийна ефективност на многофамилни жилищни сгради;

- Разработване на определение и критерии за "енергийна бедност" за домакинствата в Закона за енергетиката;

- Енергийна ефективност на сградния фонд;

- Програма за финансиране на единични мерки за използване на енергия от възобновяеми източници в еднофамилни и многофамилни сгради;

- Енергийно ефективни общински системи за външно изкуствено осветление;

- Механизъм за финансиране на проекти за енергийна ефективност и ВЕИ заедно със сметките за енергия;

- Стимулиране на производството на електроенергия от ВЕИ;

- Цифрова трансформация и развитие на информационните системи и системите в реално време на Електроенергийния системен оператор в условията на нисковъглеродна икономика;

- Изготвяне и приемане на Национална пътна карта за подобряване на условията за разгръщане на потенциала за развитие на водородните технологии и на механизмите за производство и доставка на водород;

- Схема за подкрепа на пилотни проекти за производство на зелен водород и биогаз; Либерализация на пазара на електроенергия;

- Развитие на нисковъглеродна икономика и създаване на Комисия за енергиен преход и пътна карта за постигане на неутралност по отношение на климата;

- Декарбонизация на енергийния сектор;

- Подобряване на корпоративното управление на държавните дружества в енергийния сектор;

- Схема за подпомагане на изграждането на минимум 1,4 GW ВЕИ и батерии;

- Развитие на използването на геотермалната енергия в България за производство на електричество и топлина;

- Национална инфраструктура за съхранение на електрическа енергия от ВЕИ (RESTORE).

2) Програми, финансирани от ЕФРР, ЕСФ, Кохезионния фонд и други съответни области на политиката:

- Развитие на регионите;

- Конкурентоспособност и иновации в предприятията;

- Изследвания, иновации и цифровизация за интелигентна трансформация;

- Изследвания и иновации;

- Развитие на човешките ресурси;

- Образование;

- Околна среда;

- Транспортна свързаност;

- Техническа помощ.

3) Териториална стратегия за развитие на Югозападния регион 2021-2027 г;

4) Иновационна стратегия за интелигентна специализация 2021-2027 г.



## 2.4. Видове предвидени операции

Позоваване: член 11, параграф 2, буква ж)

- вид на предвидените операции и очакваният им принос за облекчаване на въздействието на прехода

Инициативите в плана за действие за преход се вписват в три стълба, които отразяват предизвикателствата и нуждите на област Перник. Те също така са в съответствие със стълбовете и принципите на ФСП, водещи до неутрална по отношение на климата икономика, опазване на околната среда и дългосрочна икономическа устойчивост.

Средствата от Фонда за справедлив преход, предвидени за региона на Перник възлизат на 92 млн. евро.

**Стълб 1 - Индустрия за устойчиви енергийни решения** - подкрепя мерките, като насърчава разработването и прилагането на нови устойчиви енергийни решения в съответствие с целите на прехода към неутралност по отношение на климата и подкрепя икономическата диверсификация/създаването на работни места.

**Стълб 2 - Социална подкрепа и подкрепа за заетостта** - подкрепя социалния преход. Това включва създаването на центрове за Професионално образование и обучение (ПОО), които да осигурят процеса на повишаване и преквалификация на съществуващата работна сила и преминаването към алтернативни по-добри работни места.

**Стълб 3 - Разнообразяване на местната икономика** - подкрепя икономическата диверсификация/създаването на работни места, развитието на нови икономически сектори, създаването на нови работни места, стартирането и развитието на предприятия, включително научноизследователска и развойна дейност, с цел преминаване към нови работни места след постепенното прекратяване на дейността на минния и въглищния енергиен сектор и благоприятното свързване на местната икономика с град София.

**Хоризонталният приоритет е** насочен към повишаване на техническия капацитет на бенефициентите, за да се подобри качеството и процентът на одобрение на проектите за кандидатстване.

## **Стълб 1 - Индустрия за устойчиви енергийни решения**

### **1. Рекултивация на минните терени**

Рекултивацията на кариерите за лигнитни въглища изисква спазване на националните и европейски екологични изисквания, рекултивацията и възстановяването на територията трябва да се извършват с ресурса от наличен квалифициран персонал, тежко минно оборудване и технологична механизация. Освен това, процесът на преустановяване и прекратяване на минната дейност трябва да се планира и извършва в съответствие с минно-технологичните изисквания и норми, на които се подчинява този вид технология при открито разработване на находища на полезни изкопаеми.

Вследствие на гореизложеното, рекултивацията на кариерите за лигнитни въглища, изисква умения, сходни с уменията на най-пряко засегнатите от прехода работници, както и управление на текущите дейности по добив на въглища паралелно с рекултивацията и планиране и подготовка на освободените терени за по-нататъшни промишлени дейности. Ограничаването на минната дейност, както и по-ранното от планираното затваряне на мините се отразява на по-ниско от планираното натрупване на финансиране за рекултивация на въглищни мини. Освен това съществуващите планове за рекултивация на въглищни мини не отразяват нито по-ранното от планираното затваряне на въглищните мини, нито нуждите от новопланирани индустриални приложения на територията на кариерите. Следователно настоящите минни компании не са подходящи за управление на процеса на индустриален преход. За справяне с това се предвижда специално създадено държавно дружество „Конверсия на въглищни райони”. То е планирано като голямо държавно предприятие, което да поеме рекултивацията на въглищни мини и да подготви инфраструктура за нови промишлени дейности. То ще бъде бенефициент за подпомагащо финансиране, което ще обхваща разликата между обичаен сценарий и ускорения сценарий.

Планира се предприятието да бъде създадено през 2023 г., за да започне процесът по планиране. То ще планира практическата подготовка за минния преход, което включва натрупване на исторически и оперативни данни, както и проучване на територията. След създаването си през 2023 г. държавното предприятие ще изработи подробен план със срокове за изпълнение. Освен това ще бъде извършен независим финансов одит за определяне на необходимите средства за ускореното възстановяване и промяна на предназначението на терените и правилното разпределение между концесионерите и предприятието на принципа „замърсителят плаща“. Предприятието ще бъде готово да поеме основната отговорност за възстановяването на въглищните мини в периода след 2025 г., което изисква предварителна подготовка, предпроектни проучвания и проектиране. Те ще вземат предвид екологичните аспекти в процеса на закриване, но също така ще бъдат приведени в съответствие с плановете за използване на земята за добиване на нови ВЕИ източници и нови промишлени дейности.

Мярката ще включва дейности за подобряване на рекултивирани земи за специфични икономически дейности, като например развитие на индустриални зони, изграждане на мощности за ВЕИ или устойчивото им използване за земеделие като надграждане на законовите задължения на концесионерите за рекултивация. Подпомагането е нужно предвид необходимостта от ускорена рекултивация в резултат на времевата рамка за спиране на използването на въглища.

## **2. Подкрепа за МСП, фокусирани върху научноизследователската и развойната дейност, проектирането и монтажа на фотоволтаични панели**

Целта е да се подпомогне производството на фотоволтаични системи, които ще подпомогнат създаването на работни места и БДС, както и енергийния преход в региона, като се използва вече съществуващият инженерен опит и се разработят соларни системи за централно отопление като комбинирани системи за охлаждане и тригенерация на топлинна и електрическа енергия, за да се сведе до минимум отрицателното въздействие на изгарянето на въглища и да започне преобразуването на местната ТЕЦ на Перник,

която има най-голяма гъстота на клиентите на централните отоплителни системи в България и същевременно е най-старото съоръжение.

- 3. Подкрепа за МСП, насочени към инсталации за биогаз (биометан)**  
Целта е да се подкрепи производството на биогаз (биометан), което ще подпомогне създаването на работни места и БДС, както и енергийния преход в региона, като се използва вече съществуващият инженерен опит. Биометанът ще се използва като алтернативно гориво с ниски емисии и създаващо работни места, базирано на органични отпадъци - за промишлени цели. Биометанът ще отговаря на критериите за устойчивост, изложени в Директива (ЕО) 2018/2001 за поощряване на използването на енергия от възобновяеми източници. Изпълнението на критериите за устойчивост ще бъде предмет на доказване от кандидатите в схемата за подпомагане.

Проектът ще подпомогне намаляването на емисиите на парникови газове и ще интегрира управлението на отпадъците и енергийните системи в региона. . Обхватът на действие ще изключва селскостопански остатъци и/или селскостопански отпадъци.

- 4. Схема за подпомагане на съоръженията за производство и използване на ВЕИ и зелен водород.**

По отношение на технологиите се очаква подкрепата да бъде насочена към пилотни проекти за производство и/или съхранение на зелен водород и за внедряване на ВЕИ. Подкрепата ще бъде насочена и към използването на чист водород като акумулиране на енергия, термичен и/или химичен агент. Това включва производството и инсталирането на водородни електрически клетки, хидролизатори за водород за обществено отопление, транспорт и друго водородно оборудване, необходимо за прехода към водород като енергиен източник.

Интегрирани проекти за производство и използване на чист водород ще бъдат приоритизирани.

Подкрепа ще се осигурява и за производство или използване на чист водород отделно, тъй като това е нова технология и проектите са демонстрационни. Въздействието върху заетостта се очаква да обхване строителството и фазата на поддръжка, както и обучението на работниците за проекти за ВЕИ и водород другаде. Тази мярка е допълнителна към мярката по-горе за рекултивация на откритата разработка на въглища, както и мерките за подпомагане на ВЕИ и създаване на водородна пътна карта, както е предвидено в други фондове на ЕС, които ще подпомогнат декарбонизацията на определени индустрии с интензивно използване на изкопаеми горива като металургията. По избор производствените мощности биха могли да бъдат създадени върху рекултивирана земя от открита разработка и така проектът може да спечели от консолидираната собственост върху земята.

Проектите, които са получили "печат за високи постижения" по програма "Хоризонт Европа", също ще бъдат приоритетни по тази схема за подпомагане.

## **Стълб 2 - Социална подкрепа и подкрепа за заетостта**

- 5. Картографиране на уменията на засегнатата работна сила**

Не е направена подробна оценка на уменията и компетенциите на съществуващия персонал на ТЕЦ-овете и въглищните мини, но се счита за много важна за успешното

моделиране на мерките за преквалификация и повишаване на квалификацията на засегнатата работна сила в трите региона. Тази дейност ще се реализира на два етапа:

1. Фаза на програмиране

Министерството на енергетиката в тясно сътрудничество с отговорните министерства, синдикатите, бизнеса и ключови местни заинтересовани страни разработи пътна карта, очертаваща уменията и потенциала за развитие, повишаване на квалификацията и преквалификация на засегнатата работна сила от процеса на преход.

2. Фаза на изпълнение

Тази фаза включва работа на терен за картографиране на уменията и потенциал за развитие на работниците.

Дейността може да се осъществи със съдействието на Института за устойчив преход и развитие - създаден с решение на Министерския съвет през 2021 г., който включва голям брой представители, като публични и местни власти, социални партньори, индустрия, академични среди, неправителствени организации .

Създаването на междурегионални центрове за професионално обучение и обучение за преквалификация и повишаване на квалификацията ще се базира на резултатите от картографирането на уменията. Такива междурегионални центрове трябва да се създават при необходимост и не трябва да дублират съществуващите училища и програми за професионално обучение с доказан опит в регионите.

Резултатите ще отразяват регионалните специфики и предложените мерки ще бъдат съобразени с конкретните нужди и потенциал на област Перник.

Изпълнението на тази дейност ще бъде съфинансирано от държавния бюджет и финансовите средства по ОП „Човешки ресурси“.

**6. Преквалификация и повишаване на квалификацията.**

Предвижда се преквалификация и повишаване на квалификацията на работниците за новите работни места, включително обучение на работното място и компенсация за времето извън работа. Очаква се междурегионалните центрове за професионално обучение и образование да играят роля, където е възможно, интегрирана с подкрепата за индустриални зони и паркове. По отношение на активното подпомагане на търсещите работа, мерките могат да включват кариерно консултиране и услуги за подпомагане на намирането на работа, както и предприемачески умения. Трябва да се вземат предвид специални мерки за групите в неравностойно положение и младежите. Очаква се Агенцията по труда като част от Министерството на труда и социалните въпроси да играе важна роля в предоставянето на своя опит за преквалификация и повишаване на квалификацията на работниците за новите работни места.

Преквалифициране и повишаване на квалификацията на съществуващата работна сила и стимулиране на смяната на работа на новоквалифицираните работници към друга работа, чрез:

- Дигитални/ИКТ компетенции: разширяване на предоставянето на обучение по цифрови умения и ИКТ
- Обучения, ориентирани към търсенето (включително на работното място) за дейности в сектори с потенциал за растеж и професии, свързани със зеления преход

## **7. Мерки за енергийна ефективност и ВЕИ, насочени към енергийната бедност**

Мярката ще подпомогне мерки за енергийна ефективност в жилищни сгради с акцент върху енергийно бедните и уязвимите потребители с оглед справяне с енергийната бедност. Това включва саниране на сгради, внедряване на възобновяеми енергийни източници в съществуващи сгради, отоплителни и климатични инсталации. Такива мерки ще смекчат въздействието на процеса на преход чрез облекчаване на натиска върху нарастващите енергийни разходи и ще запълнят произтичащата празнина в производството на енергия чрез комбинация от мерки за енергийна ефективност и използване на ВЕИ. Мерките за енергийна ефективност ще допринесат за намаляване на потреблението на енергия, като по този начин ще допринесат за намаляване на въглеродния отпечатък в региона.

Настоящата мярка е в съответствие с ПВУ, според който определението за енергийна бедност ще бъде включено в националното законодателство за целите на приоритетното третиране на обхванатите от определението лица при изпълнението на мерки и проекти за повишаване на енергийната ефективност и ВЕИ.

## **8. Схема за подпомагане на потребители производители и енергийни общности**

Ползите от включването на тази мярка са следните:

- Бързи и конкретни резултати в краткосрочен план: по-ниски сметки за енергия за бенефициентите;
- Средство за борба с енергийната бедност и увеличаване на автономността в производството на енергия;
- Потенциален източник на допълнителни средства в дългосрочен план – допълнителният доход може да бъде компенсация за евентуална разлика в заплащането при смяна на работното място;
- Възможност за наемане на преквалифицирани монтажници на ВЕИ мощности в краткосрочен и дългосрочен план;

Намаляване на вредните емисии от изгарянето на изкопаеми горива и дърва за домакинствата (парникови емисии и замърсители на въздуха);

- Продължаване на традициите на енергетиката в региона;
- Възможност за обединяване на производителите в енергийни общности на базата на съществуващите профсъюзи;

Дългосрочни ползи от обединяването на потребители производители и други заинтересовани страни в енергийните общности:

- Основа за създаване на местна кръгова икономика – потенциална основа за местни енергийни пазари, от които членовете на общността могат да получават енергия на предвидима, стабилна и справедлива цена;
- Фондация за стартиращ бизнес и бизнес инкубатори за МСП (особено в областта на науката и иновациите, технологиите и дигитализацията на услугите);



- Популяризира мерки за енергийна ефективност и подобрява условията на живот за членовете на общността, както и косвено за широката общественост, като не генерира замърсяване;
- Енергийната общност може да се превърне в производител и доставчик на енергия и други услуги, приходите от които да се връщат на членовете на общността или да се инвестират в изолация на сгради, енергийна ефективност, устойчива мобилност;
- Възможност за обучение и квалификация по теми като сметки за енергия, енергийна ефективност, автономно производство на енергия от възобновяеми източници, устойчиви практики в ежедневието, демократични форми на организация на общността и др.;
- Потенциал за развитие на гражданското общество в региона чрез включване на членовете на общността във вземането на решения, засилено сътрудничество с местните власти за общополлезни решения;
- Намаляване на натоварването на електроенергийната мрежа и децентрализация на съществуващите доставчици, което води до икономическа и инфраструктурна устойчивост.

### **Стълб 3 - Разнообразяване на местната икономика**

#### **9. Развитие на Индустриална и логистична зона Перник.**

Подкрепа за разширяване или създаване на индустриални паркове, съсредоточени върху решения в областта на чистите технологии. Такива решения използват уменията на работната сила, която е най-пряко засегната от прехода. Ще бъде предоставена и насърчавана подкрепа за специализация в подсектори с най-голям местен потенциал, като например, ориентировъчно, металообработка, каучук и устойчиво използване на пластмаси, производство на хранителни продукти и напитки, производство на електрическо оборудване и технологии за чиста енергия. Подкрепата ще бъде насочена към МСП и стартиращи предприятия. Предвидените допустими разходи включват създаването на вътрешна техническа инфраструктура, както и на социални и административни съоръжения. По-специално, подкрепата може да бъде насочена към съоръжения за местно производство и съхранение на електроенергия (паркове с нулеви емисии), центрове за създаване на мрежи, бизнес инкубатори, цифровизация. По-конкретно подкрепата ще бъде насочена към по-нататъшното развитие на съществуващата индустриална и логистична зона в Перник. Диверсификация и адаптиране на предприятията към икономическия преход. Целева подкрепа за местните предприятия за адаптиране към техните нужди и ниво на развитие. Фокусът е върху това да се гарантира, че предприятията могат да се адаптират и интегрират във веригата на стойността, по-специално във връзка с новите икономически дейности, посочени по-горе. Следователно целта е да се подкрепи заетостта в региона, който е засегнат косвено от прехода. Подкрепата може да включва подкрепа за закупуване на ново оборудване и осигуряване на специализирано обучение на персонала и за нематериални активи; мерки за енергийна ефективност, както и подкрепа за цифровизацията на предприятията. Ориентировъчно вниманието ще бъде насочено към сектори, определени като приоритетни за региона, като мехатроника, химическа промишленост, селско стопанство, промишлени ИКТ решения, производство на електрически компоненти и чисти енергия.

Мярката също така ще даде възможност за нисковъглеродно свързване на местния транспорт. Понастоящем транспортната инфраструктура е ориентирана към централните северни транспортни коридори на София и Южна Гърция. Следователно, необходимостта от по-добри вътрешни регионални връзки е идентифицирана в съответствие с нуждите и планирането на регионалното развитие. Това ще бъде допълнително уточнено след изготвянето на интегриран генерален план за целия регион. В специфичния пространствен контекст на област Перник най-важните транспортни връзки, които трябва да бъдат подкрепени, са в границите на община Перник, където ще се развиват повечето от новите обекти и дейности. Други важни връзки са тези между Перник и общини с голямо население като Радомир и Брезник. Връзките със съседната област Кюстендил и София биха могли да бъдат подкрепени по линия на ФСП стълб 2 и 3.

#### **10. Център за научноизследователска и развойна дейност за промишлеността, подкрепящ услуги като изследователски център за промишлен дизайн и научен център за материалознание**

Тази мярка включва подкрепа за сътрудничеството между академичните среди и бизнеса чрез иновативен технологичен център, който ще осигури благоприятна среда за привличане на изследователи и кариерно развитие, както и първокласна инфраструктура за укрепване и надграждане на експертния опит и капацитет за разработване на висококачествени научни резултати и тяхното превръщане в иновативни продукти, системи и услуги. Центърът ще се фокусира върху индустриалния дизайн, както и върху научен център за материалознание. Този център също така ще предоставя целева подкрепа за развитието на научноизследователската и развойната дейност в новосъздадени предприятия и ще осигурява подкрепа за пазарната реализация на техните изследвания, включително чрез регистрация на интелектуална собственост и развитие на екосистема (насърчаване на предприемачеството, консултантски услуги, бизнес инкубатори)

#### **Хоризонтален стълб: Техническата помощ ще бъде предоставяна на**

1. МРРБ като управляващ орган (УО) на ПРР 2021-2027 г. за ефективното управление и използване на ФСП.

2. МЕ като координатор при прилагането на ТПСР

3. Социалните партньори в качеството им на ключови заинтересовани страни и сътрудници

- Индикативен неизчерпателен списък на допустимите дейности/мерки:

- Организиране на периодично обучение на персонала на заинтересованите страни, като работни срещи, учебни пътувания и семинари, насочени към обмен на опит и добри практики; Техническа помощ / консултантски услуги / специализирана експертиза от външни организации / експерти в отговор на специфичните нужди на бенефициентите

- Изследвания, предпроектни проучвания, проучвания на потенциала на МСП на областно ниво, други анализи и др. и набор от проекти, свързани с процеса на преход

- Подкрепа за добре функциониращ правителствен механизъм и ключови заинтересовани страни за улесняване на прехода към неутрална по отношение на климата икономика (напр. агенции за регионално развитие)
- Обучения за местна/регионална администрация с цел проектиране и изпълнение на проекти за справедлив преход.
- Информационни дни, организирани с подкрепата на социалните партньори в засегнатите региони, за да се гарантира, че темите за енергийния преход са задълбочено комуникирани с местните общности и да се гарантира тяхната ангажираност в процеса.

Позоваване: член 11, параграф 2, буква й)

*Да се попълни само ако се предоставя подкрепа за продуктивни инвестиции в предприятия, различни от МСП:*

*— примерен списък на операциите и предприятията, които да бъдат подкрепени, и за всяко от тях обосновка на необходимостта от такава подкрепа чрез анализ на пропуските, показващ, че очакваните загуби на работни места биха надхвърлили очаквания брой работни места, създадени при липса на инвестиция*

Не се планира предоставяне на подкрепа за дейности по ETS

Актуализирайте или попълнете този раздел чрез преразглеждане на териториалните планове за справедлив преход, в зависимост от решението за предоставяне на такава подкрепа.

Позоваване: член 11, параграф 2, буква к);

*Да се попълни само ако се предоставя подкрепа за инвестиции за постигане на намаляване на емисиите на парникови газове от дейности, изброени в приложение I към Директива 2003/87/ЕО:*

*— списък на операциите, които трябва да бъдат подкрепени, и обосновка, че те допринасят за прехода към неутрална по отношение на климата икономика и водят до значително намаляване на емисиите на парникови газове, значително под съответните референтни стойности, установени за безплатно разпределение съгласно Директива 2003/87/ЕО, и при условие че са необходими за защита на значителен брой работни места*

Не се подпомагат инвестиции за постигане на намаляване на емисиите на парникови газове от дейности, изброени в приложение I към Директива 2003/87/ЕО.

Актуализирайте или попълнете този раздел чрез преразглеждане на териториалните планове за справедлив преход, в зависимост от решението за предоставяне на такава подкрепа.

Позоваване: член 11, параграф 2, буква л).

*— синергии и взаимно допълване на предвидените операции с други съответни програми на Съюза по целта „Инвестиции за работни места и растеж“ (подкрепа на процеса на преход),*

*други финансови инструменти (Фонда на Съюза за модернизиране на търговията с емисии) за справяне с идентифицираните нужди за развитие.*

## **Стълб 1 –Индустрия за устойчиви енергийни решения:**

- **Национален план за възстановяване и устойчивост – НПВУ, одобрен през май 2023 г.**

Докато НПВУ ще подкрепя инвестиции във водеща инфраструктура извън промишлените паркове и зони (пътища, електричество, вода и канализация) и частично в тях (едни и същи видове инвестиции), за да се осигури свързаност, ФСП ще се намеси на територията на парковете и зоните, подкрепяйки всякакъв тип инфраструктурни инвестиции, необходими за допълване на инвестициите по НПВУ. Инвестициите от ФСП няма да се ограничават само до основната инфраструктура (паркове и алеи) и производствени сгради, но могат да подкрепят и всички други видове мерки, допустими за финансиране – жилища, детски градини и училища, инфраструктура за зареждане за зелен транспорт. Проекти, получаващи подкрепа по НПВУ, могат да получат допълнителна подкрепа от ФСП (за допълнителни мерки, които не се подкрепят по НПВУ).

НПВУ допълва ФСП в подкрепата за изграждането на ВЕИ (фотоволтаични панели) и инсталации за съхранение на енергия, за да отговори на нуждите на енергийния преход и съответното преминаване към ВЕИ. НПВУ също така разглежда мерки за намаляване на административната тежест и предоставяне на стимули за използване на ВЕИ (т.е. Националния фонд за декарбонизация). Инвестициите в НПВУ са широкомащабни, докато ТПСП се фокусират върху пилотно използване на ВЕИ и подкрепа за сектора на чистата енергия и развитието на неговата верига на стойността в засегнатите територии. Освен това целта, залегнала в НПВУ за ВЕИ, няма да бъде постигната с наличното финансиране в ПВУ за ВЕИ, водород и биогаз, т.е. НПВУ поставя като цяло по-амбициозна цел от ключовите инвестиционни етапи, предмет на подкрепа, които трябва да бъдат постигнати (3,5 GW нови ВЕИ до 2026 г., като 1,4 ВЕИ с инсталирани на същото място батерии, подкрепени по инвестиционна схема на НПУ). Следователно наличното финансиране от ФСП ще допълни усилията на ПВУ, за да се сведе до минимум пропуските за постигане на целта за ВЕИ. Освен това има ясно разграничение на допустимостта на разходите. По отношение на ВЕИ и съхранението на енергия, МВУ ще финансира само разходите за батерии в комбинирани проекти на ВЕИ и батерии. Финансирането от ФСП е предвидено за фотоволтаични паркове, спомагателна инфраструктура и съхранение.

Инвестиция 9 на НПВУ е насочена към една от идентифицираните бариери пред развитието на ВЕИ сектора в България – геотермалния енергиен потенциал. Инвестицията предвижда изследователска дейност и пилотен проект за производство на топлинна и електрическа енергия от геотермална енергия, което ще даде началото на развитието на геотермалния сектор в страната. Съгласно ТПСП на Кюстендил, Дейност 7 е допълнение към ПВУ доколкото ще бъдат използвани резултатите от проучването и има за цел да финансира използването на геотермална енергия за производство, селско стопанство и производство на енергия/централно отопление.

Реформа 7 на компонента е фокусирана върху регулаторната рамка, необходима за улесняване на развитието на водородните технологии, и е ключова предпоставка за постигане на целите на Зелената сделка и декарбонизацията на икономиката. НПВУ допълва ФСП в подкрепата за пилотни проекти за развитие, позволяващи въвеждането на зелен водород и биогаз с

приложение в промишленото производство, както и за бъдещата им употреба в транспорта и производството на електроенергия и топлина. Само малки демонстрационни проекти ще бъдат финансирани по ПВУ, докато от ФСП ще бъдат допустими по-малки проекти и ще се дава приоритет на интегрирани проекти (производство и използване).

- **Програма „Развитие на регионите“ - ПРР 2021-2027**

И двата приоритета 1 и 2 на ПРР включват пътна инфраструктура, която осигурява пряка допълняемост на ТПСП, тъй като ФСП не подкрепя транспортна инфраструктура. Транспортната свързаност е ключов фактор за развитието на промишлените паркове и повишаването на тяхната привлекателност за инвеститорите, следователно ПРР може да подпомогне изграждането на пътища (извън мрежата TEN-T), които свързват потенциални индустриални паркове с главната пътна мрежа на България.

ПРР 2021-2027 включва дейности като обновяване на транспортната инфраструктура, включително инфраструктура за алтернативни горива за нуждите на градския обществен транспорт (зарядни станции), както и закупуване на нов, екологичен подвижен състав за градски транспорт. Тези мерки за устойчива мобилност ще допълнят мерките за устойчива мобилност, предвидени в ТПСП, и ще подобрят достъпа на работната сила до бъдещите индустриални паркове по неутрален по отношение на климата начин.

ПРР 2021-2027 осигурява допълняемост на ФСП чрез финансиране на пътна инфраструктура за пътища извън мрежата TEN-T, като по този начин подобрява регионалната транспортна свързаност и трудовата мобилност.

## **Стълб 2 – Социална подкрепа и подкрепа за заетостта**

- **Програма „Образование“ - ПО 2021-2027**

Програма „Образование“ предвижда мерки за въвеждане на гъвкави модулни учебни планове и програми по професии с цел отчитане на реалните нужди на пазара на труда и въвеждане на гъвкави пътища за реинтеграция в професионално образование или обучение съвместно с работодателите, включително чрез задочно, вечерно и дистанционно обучение.

ТПСП подпомагат качеството на образованието и неговата адекватност на пазара на труда в засегнатите територии. Такава подкрепа е обвързана с нуждите от развитие на прехода (вкл. активно участие на заинтересованите страни – напр. партньорства със синдикати, НПО, изследователски организации). Това включва: извършване на дейности в областта на предвиждането на уменията, картографиране на компетенциите за нуждите от обучение на засегнатите уязвими групи във връзка с въвеждането на нови технологии и разработки на предприятия, което позволява икономическа диверсификация и преход към нисковъглеродна икономика, докато програма „Образование“ подкрепя мерки за въздействието на образованието върху пазара на труда на национално ниво. Програма „Образование“ може да допълни ФСП с финансиране от безвъзмездни средства и финансови инструменти.

- **Програма „Развитие на човешките ресурси“ - ПРЧР 2021-2027**

ПРЧР има за цел подобряване на достъпа до мерки за заетост и за активиране на всички търсещи работа, по-специално младежи чрез прилагане на гаранция за младежта, дълготрайно безработни и групи в неравностойно положение на пазара на труда и неактивни хора, насърчвайки самостоятелната заетост и социалната икономика.

Като се има предвид сходството във вида на мерките по ПРЧР и ФСП, разграничението между инструментите ще се извърши на ниво отделен участник или отделен проект/бенефициент. ПРЧР следва да допълва инвестициите по ФСП чрез хоризонтални мерки, които ще бъдат достъпни и за други предприятия и физически лица, извън засегнатите от зеления преход.

### **Стълб 3 – Разнообразяване на местната икономика**

- **Фонд за иновации**

Целта на Фонда за иновации е да даде възможност за търговска демонстрация на иновативни технологии с ниски въглеродни емисии, целящи да предоставят на промишления пазар решения за декарбонизиране на Европа и подпомагане на нейния преход към неутралност по отношение на климата. Ще бъде постигната пряка допълняемост, тъй като фондът подкрепя инвестиции в иновативни нисковъглеродни технологии и процеси в енергоемки индустрии, включително продукти, заместващи въглеродно интензивни индустрии; иновативно производство на възобновяема енергия, съхранение на енергия. Фондът за иновации подкрепя изключително иновативни технологии и големи водещи проекти, които могат да доведат до значително намаляване на емисиите. Фондът подкрепя напълно разработени междусекторни проекти за иновативни нисковъглеродни решения в множество сектори (включително индустриална симбиоза).

Ще бъде постигната пряка допълняемост, тъй като фондът подкрепя инвестиции в улавяне и използване на въглерод (CCU) и изграждане и експлоатация на улавяне и съхранение на въглерод (CCS). Те се считат за ключови технологии, създаващи потенциална възможност за прехода от въглища и за намаление на емисиите в индустрията.

- **Програма „Хоризонт Европа“ 2021-2027**

Със своя фокус върху научноизследователската и развойна дейност Програма „Хоризонт Европа“ 2021-2027 има висок потенциал за синергия с мерки, включващи наука и решения за климата, енергийни доставки, системи, мрежи и съхранение на енергия, сгради и промишлени съоръжения в енергиен преход, общности и градове, чисти, безопасни и с достъпен транспорт и интелигентна мобилност.

В случай на дублиране ще се приложи секторно разграничаване, като ТПСП се фокусират върху идентифицираните сектори с висок потенциал на трите въгледобивни района, а „Хоризонт Европа“ предоставя подкрепа за други сектори в районите. В случай че във въглищните региони са идентифицирани инвестиционни възможности, които ще надхвърлят финансирането от ФСП, „Хоризонт Европа“ може да предостави допълнително допълващо финансиране към ФСП.

- **Програма LIFE 2021-2027**

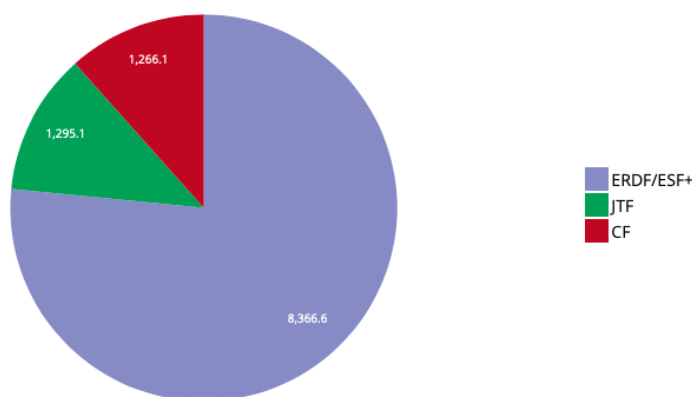
LIFE съфинансира проекти в сектора на околната среда, особено в областта на кръговата икономика, включително възстановяване на ресурси от управление на отпадъци, вода, въздух, шум, почва и химикали, както и управление на околната среда. Програма LIFE би могла да допълни дейностите за кръгова икономика, предвидени в ТПСП, като предостави допълнително безвъзмездно финансиране към това, предоставено от ФСП.

### **Подкрепа за България от Модернизационния фонд на търговията с емисии на ЕС**

Member States	Share as per Annex IIb of ETS Directive	Allowances as per Article 10(1) of ETS Directive	Transfers from Article 10(2)(b) ETS Directive (solidarity)	Transfers from Article 10c ETS Directive	Total transfers Article 10(2) (b) (solidarity) & Article 10c	Total
Bulgaria	5.84%	16 095 825	0	0	0	16 095 825

Източник: [https://ec.europa.eu/clima/eu-action/funding-climate-action/modernisation-fund\\_en](https://ec.europa.eu/clima/eu-action/funding-climate-action/modernisation-fund_en)

**2021-2027 г. - Цел: Инвестиции в работни места и растеж - Първоначално отпуснати средства от ЕС за програмиране (по текущи цени) за България**



Източник: <https://cohesiondata.ec.europa.eu/2021-2027-Finances/2021-2027-Investment-in-Growth-and-Jobs-goal-EU-al/wdprj-83ce>

Позоваване: член 11, параграф 2, буква к) и член 11, параграф 5

- синергии и допълняемост с планираната подкрепа от другите стълбове на механизма за справедлив преход

- сектори и тематични области, които се предвижда да бъдат подкрепени по другите стълбове

Предвижда се **по Стълб 2** да бъдат финансирани следните дейности:

- Инсталации за улавяне и съхранение на въглерод (CCS) и инсталации за улавяне и оползотворяване на въглерод (CCU);
- Инсталации за производство на енергия от отпадъци;
- Инвестиции за декарбонизация в ТЕЦ;
- Транспортни връзки: инвестиции в интелигентна и устойчива местна мобилност, включително декарбонизация на местния транспортен сектор и неговата инфраструктура.

Тези дейности допълват мерките за устойчива мобилност, предвидени в ТПСП, като осигуряват допълнително финансиране чрез финансови инструменти.

- Инвестиции в изследователски и иновационни дейности, включително университети и обществени изследователски организации, и насърчаване на трансфера на модерни технологии. Тези инвестиции ще бъдат осъществени чрез финансови инструменти, което осигурява допълнително финансиране от ФСП.

- Инвестиции в цифровизация, цифрови иновации и цифрова свързаност, които биха допълнили развитието на индустриалните зони, по-специално на тяхната цифрова свързаност, чрез поддържане на широколентови връзки за високоскоростен интернет. Стълбът предвижда инвестиции чрез финансови инструменти, които биха могли да осигурят допълнително финансиране към безвъзмездните средства, предоставени от ФСП.

- Инвестиции във възобновяема енергия в съответствие с Директива за възобновяема енергия (ЕС) 2018/2001194, включително посочените в нея критерии за устойчивост, и в енергийна ефективност, включително за целите на намаляване на енергийната бедност. И двата стълба предвиждат инвестиции чрез финансови инструменти и частични безвъзмездни средства в Стълб 3, които биха могли да осигурят допълнително финансиране към безвъзмездните средства от ФСП.

- инвестиции, свързани с добив или с добив, преработка, разпространение, съхранение или изгаряне на твърди изкопаеми горива и нефт, както и инвестиции, свързани с добив на газ за:
  - о проекти, при които няма жизнеспособна алтернативна технология
  - о проекти, свързани с предотвратяване и контрол на замърсяването
  - о проекти, оборудвани с инсталации за улавяне и съхранение на въглероден диоксид или инсталации за улавяне и оползотворяване на въглероден диоксид, промишлени или изследователски проекти, които водят до значително намаляване на емисиите на парникови газове в сравнение с приложимите референтни стойности на СТЕ на ЕС.

- други сектори, при условие че отговарят на нуждите от развитие на територията, както е посочено в този ТПСП.

Предвижда се по Стълб 3 да бъдат финансирани следните дейности:

- Транспортни връзки: инвестиции в интелигентна и устойчива местна мобилност, включително декарбонизация на местния транспортен сектор и неговата инфраструктура. Тези дейности допълват мерките за устойчива мобилност, предвидени в ТПСП, като осигуряват допълнително финансиране чрез финансови инструменти.

- Инвестиции във възобновяема енергия в съответствие с Директива за възобновяема енергия (ЕС) 2018/2001194, включително посочените в нея критерии за устойчивост, и в енергийна ефективност, включително за целите на намаляване на енергийната бедност. И двата стълба предвиждат инвестиции чрез финансови инструменти и частични безвъзмездни средства в Стълб 3, които биха могли да осигурят допълнително финансиране към безвъзмездните средства от ФСП.



- Инвестиции, изпълнявани от местни власти и субекти от публичния сектор и от компании, работещи съгласно частното право, натоварени с обществени услуги в сектори, които не са изрично посочени като допустими по Стълб I: здравеопазване, туризъм, спорт, култура, наследство, пътища, социални жилища, общински сгради, градско възстановяване, управление на водите и отпадъчните води, някои проекти за управление на отпадъците
- Инвестиции, изпълнявани от местни органи и субекти от публичния сектор и от компании, работещи съгласно частното право, натоварени с обществени услуги в сектори, които са изрично посочени като допустими по Стълб I: научноизследователска и развойна дейност, чиста енергия, ВЕИ, ЕЕ, ДН, устойчива мобилност, цифровизация, рехабилитация на изоставени промишлени обекти, кръгова икономика, повишаване на квалификацията, преквалификация, помощ и включване на работници и търсещи работа, заведения за грижи за деца и възрастни хора
- Междурегионални проекти
- други сектори, при условие че отговарят на нуждите от развитие на територията, както е посочено в този ТПСП.

### 3. Механизми за управление

Позоваване: член 11, параграф 2, буква е)

#### 3.1. Партньорство

- *Договорености за участие на партньорите в подготовката, изпълнението, мониторинга и оценката на териториалния план за справедлив преход;*
- *Резултат от обществената консултация*

За да се спазва принципът на партньорство, да се осигури местна ангажираност, да се гарантира, че Териториалните планове за справедлив преход (ТПСП) съответстват на местните нужди, и да се осигури гладкото им изпълнение, България предвижда създаването на регионален механизъм за партньорство чрез създаването на Областна комисия по Справедлив преход към Комитета за наблюдение на ПРР 2021-2027 г. за региона на Перник. Местният комитет ще бъде сформиран, съобразен със спецификата на съответния регион (сформиран индивидуално). Той ще бъде териториално базиран и ще има ключова роля на посредник и връзка между институциите на национално ниво, отговорни за вземането на решения, и представителите на частния сектор, НПО, гражданите и др.

Той ще улесни прилагането на подхода "отдолу-нагоре", като предложи конкретни мерки, инициативи, планове за действие и инвестиции в съответствие с нуждите на двете области и общините, и ангажираността на местните заинтересовани страни и потенциални партньорства.

ОКСП ще бъде включен на ранен етап в разработването на процедурата(ите), така че да подпомогне приоритизирането на проектните описания и целите на ФСП, докладване и анализ на постигането на целите на ФСП.

ОКСП ще участва в докладването и анализа на постигането на целите на ФСП. Тази процедура ще се проведе като част от специализираните годишни срещи на Комитета за наблюдение в рамките на първоначално дефинираните приоритети и мерки на УО на ПРР за периода 2021-2027 г., в частност за Стълб 1 на Механизма за справедлив преход.

Ключов приоритет за България е постигането на целите на Европейската зелена сделка. През 2020 г. към Министерския съвет на България беше създаден Консултативен съвет на Европейската зелена сделка (КСЕЗС) към Министерския съвет, който отговаря за националните приоритети в областите енергийна и климатична сигурност, ускорено устойчиво икономическо развитие, социална справедливост, опазване на околната среда, възстановяване и адаптиране.

- МРРБ е отговорно за изпълнението на мерките от ТПСП, финансирани чрез ФСП в рамките на ПРР 2021-2027 г. То ще бъде подпомагано от Министерството на енергетиката в неговата координираща роля.

Създаденият вече КСЕЗС (заедно с Комисията за енергиен преход където МЕ заема ролята на неин секретариат) ще предоставя консултации на високо политическо равнище по теми, свързани с привеждането на плановете в съответствие с националните политики, стратегии и приоритети на Европейската програма за зелена сделка.

ТПСП е разработен със съвместните усилия на национални и областни институционални органи и редица заинтересовани страни. По време на подготовката на анализите за ТПСП бяха организирани различни срещи с ключови заинтересовани страни. Повечето от срещите бяха проведени в малък състав или онлайн поради пандемията COVID 19, но от друга страна това позволи фокусирано участието на голям брой различни заинтересовани страни.

ТПСП подлежи на обществени консултации (в допълнение към консултациите, проведени в процеса на изготвяне на анализите) и след това ще бъде предаден за окончателно национално одобрение на Министерския съвет от Министерството на енергетиката.

Участието на заинтересованите страни в процеса на планиране е нещо повече от законово изискване за одобряване на стратегическите документи. То е също така от ключово значение за успеха на ТПСП, тъй като осигурява обмен на знания, приемственост на управлението и легитимност на процеса. Предоставянето на достъп на заинтересованите страни до процеса на вземане на решения помага на управляващите го да съберат по-добра информация, идеи и гледни точки, да повишат съответствието и приемливостта и да намалят неинформираното противопоставяне. Тези елементи са от решаващо значение за справяне със сложността на предизвикателствата на прехода, както и за идентифициране и извличане на всички потенциални ползи. Методите, дълбочината и качеството на ангажираността обаче варират значително - от простото предоставяне на информация и основните подходи, като обществени консултации, проучвания и фокус групи, до истински съвместен процес на вземане на решения, като прогнозиране и гласуване. Ангажирането на заинтересованите страни има четири основни измерения: цели, идентифициране, ангажиране във фазата на планиране и ангажиране във фазата на изпълнение.

## Резултат от обществената консултация

В процеса на изготвяне на ТПСП беше изготвена стратегия за ангажиране на заинтересованите страни. Подходът се основаваше на оценка на идентифицираните заинтересовани страни в две измерения - техният интерес към процеса на справедлив преход и способността им да влияят върху процеса. На тази основа бяха идентифицирани четири основни категории заинтересовани страни, които бяха включени в "Карта на заинтересованите страни", и бяха приложени гъвкави форми на взаимодействие с тях с цел ефективна комуникация и мобилизиране на заинтересованите страни в подготовката и последващото изпълнение на ТПСП. Стратегията за взаимодействие се основаваше на три основни принципа:

- включване,
- прозрачност,
- овластяване.

Стратегията отчита спецификата на всяка от четирите категории заинтересовани страни и включва различни техники и средства за комуникация за тяхното включване, като интервюта, целеви групи, семинари, комуникация чрез онлайн платформа, за да се осигури повтарящ се и индивидуален подход. Стратегията за ангажираност отчита и необходимостта от специално внимание към заинтересованите страни на областно и общинско ниво, за да се поддържа техният интерес към резултатите от проекта. Ето защо постоянното им ангажиране с подходящи форми и модели на взаимодействие е от решаващо значение. Ранното включване на заинтересованите страни беше осигурено чрез първоначални срещи през декември 2020 г. и посещения на място в районите през януари 2021 г. След финализирането на доклада за предизвикателствата, нуждите и плановете за действие от консултанта в края на 2021 г. бяха проведени подробни консултативни срещи с всички групи заинтересовани страни.

ТПСП е публикуван за обществено обсъждане в периода 02.08.2022 г. - 23.08.2022 г..

По време на триседмичните обществени консултации по проекта на ТПСП бяха получени мнения от 37 заинтересовани страни, включително представители на местните власти, производители на електроенергия, социални партньори, промишлеността, НПО, академичните среди и др. Основните мнения на заинтересованите страни се отнасят до следните области:

- Целта за намаляване на емисиите на CO<sub>2</sub> с 40% до 2026 г. в сравнение с 2019 г. е много висока, особено с оглед на настоящия геополитически контекст (енергийна сигурност, високи цени на енергията и др.);
- По-ясен механизъм за управление и включване на Института за устойчив преход и развитие в програмирането и изпълнението на операциите в рамките на ФСП;
- Включване на големите предприятия в обхвата на ТПСП на Стара Загора поради значението им за местната икономика и положителните отзиви за създаването на държавната компания "Преобразуване на въглищните региони";
- Включване на разработването на технологии за улавяне и съхранение на въглерод (CCS) и за улавяне и използване на въглерод (CCU) в обхвата на ТПСП;
- ТПСП трябва да включва мерки за подкрепа на освободените работници, включително възможности за приемане на компенсационни пакети под формата на обезщетения или дялове в бъдещи нови отрасли в региона;

- Подчертава се необходимостта от разработване и обществено обсъждане на нова Енергийна стратегия на България, която да представи визията за развитие на сектора.

ТПСП беше допълнително публикуван за обществено обсъждане в периода 04.11.2022 г. - 05.12.2022 г. като част от оценката на въздействието върху околната среда. Издадено е Решение по ОВОС 3-2/2023г. Допълнителните изменения в ТПСР ще бъдат консултирани с националния орган.

На 13 август 2023 г. последната версия на ТПСР беше публикувана за окончателно обществено обсъждане преди одобрението от Министерския съвет. Резултатите от тази обществена консултация са публични и предложенията са отразени в окончателната версия на ТПСР, доколкото е възможно.

### **Ангажиране на младежите**

За да се ангажира по-младото поколение в изпълнението на ТПСР, периодично ще се организират семинари, кръгли маси и посещения на място за ученици от средните училища, студенти и млади висшисти. Семинарите ще имат за цел да мотивират младежите да останат в региона и да участват активно в диверсификацията на местната икономика чрез различни инициативи за създаване на предприятия, научноизследователска и развойна дейност, образование и заетост.

### *3.2. Мониторинг и оценка*

- *Планирани мерки за наблюдение и оценка, включително показатели за измерване на способността на плана да постигне целите си*

В рамките на дефинираните инвестиции редовно ще се следи изпълнението с оглед постигане на поставените цели в определените региони, както и цялостното постигане на целите за преобразуване на въгледобивните региони. Друга цел на създаването на система за мониторинг и оценка ще бъде и мониторингът на етапи, свързани с финансирането по ФСП.

Изпълнението на ТПСР и операциите ще се осъществяват чрез мониторинг и оценка на индикаторите за изход и резултат от отделните процедури за финансиране и подкрепени проекти, определени в рамките на ПРР 2021-2027.

### *3.3. Орган/органи за координация и мониторинг*

*Орган или органи, отговорни за координацията и мониторинга на изпълнението на плана, и тяхната роля*

Министерството на енергетиката се ангажира с изготвянето на ТПСР. На етап изпълнение, МЕ ще има координираща роля. Управляващ орган на Програма „Развитие на регионите“ 2021-2027 г. е ГД „Стратегическо планиране и програми за регионално развитие“ в МРРБ и с решение на правителството се ангажира с изпълнението на ТЖТП с финансиране от ФСП по ПРР 2021 -

2027 г. В тази връзка УО на ПРР ще участва в оценката и мониторинга на операциите. На регионално ниво ще бъдат създадени 3 местни комитета за справедлив преход (подкомитети към Комитета за наблюдение на ПРР 2021-2027) за областите Стара Загора, Кюстендил и Перник. 3-те местни комитета ще бъдат формирани, съобразени със спецификата на съответните региони (сформирани индивидуално). Те ще бъдат териториално базирани и ще имат ключовата роля на посредник и връзка между институциите на национално ниво, отговорни за вземането на решения, и представителите на частния сектор, НПО, гражданите и др. Те ще имат ангажимент да осъществяват систематичен и екосистемен анализ на процесите на преход в трите направления на ТПСР - декарбонизация, социален преход и икономическа диверсификация в съответните територии, с цел идентифициране и предоставяне на обратна връзка за напредъка, ограниченията, рисковете, проблемите, потенциалните нови възможности за успешно постигане климатична неутралност. Подкомитетите ще наблюдават изпълнението и напредъка на областно ниво на ТПСР, ще събират и анализират данни, ще идентифицират проблеми, рискове; изготвя предложения за изменения, които да бъдат представени на МС на ПРР 2021-2027 за обсъждане и одобрение. Местните подкомитети за справедлив преход ще включват представители на местни заинтересовани страни, пряко ангажирани в процеса на справедлив преход в ролята си на актьори, близки до гражданите, запознати с местните нужди и проблеми, стимулиращи местното развитие, сътрудничество и диалог. Същевременно те ще имат и ключовата роля на посредник и връзка между институциите на национално ниво, отговорни за вземането на решения, и представителите на частния сектор, НПО, гражданите и др. Водеща роля ще има участието на общините в съответната област, -Националното сдружение на общините в Република България, местни представители на социалните и икономически партньори, широко присъствие на бизнеса, НПО в областта на екологията, опазването на околната среда, развитието на чисти технологии, ВЕИ, и др., младежки организации, организации в сферата на образованието и науката. Очаква се участието на други министерства и ведомства за изготвяне на подробни условия за подпомагане, покани за набиране на предложения или оценка на проекти. Ключов аспект от процеса на актуализиране на ТПСР е необходимостта от участие на широк кръг участници, което ще допринесе за активизиране на населението от региона. В подкрепа на този процес ние подготвяме мерки, които могат да бъдат подкрепени чрез техническа помощ в рамките на ПРР 2021-2027 и които ще подкрепят развитието на участието в процеса на трансформация на регионите.

Министерството на енергетиката се ангажира с изготвянето на ТПСР. На етапа на изпълнение на ТПСР МЕ ще играе координираща роля. Управляващ орган на Програма „Развитие на регионите“ 2021-2027 г. е ГД „Стратегическо планиране и програми за регионално развитие“ в МРРБ и с решение на правителството се ангажира с изпълнението на ТПСР с финансиране от ФСП по ПРР 2021 - 2027 г. В тази връзка УО на ПРР ще участва в оценката и мониторинга на операциите. Ролите на МРРБ и МЕ ще бъдат описани подробно в отделно споразумение. На регионално ниво ще бъдат създадени 3 местни комитета за справедлив преход (подкомитети към Комитета за наблюдение на ПРР 2021-2027) за областите Стара Загора, Кюстендил и Перник. 3-те местни комитети ще бъдат формирани, съобразени със спецификата на съответните региони (сформирани индивидуално). Те ще бъдат териториално базирани и ще имат ключова роля на посредник и връзка между институциите на национално ниво, отговорни за вземането на решения, и представителите на частния сектор, НПО, гражданите и др. Те ще имат ангажимент да извършват систематичен и екосистемен анализ на процесите на преход в трите направления на ТПСР - декарбонизация, социален преход и икономическа диверсификация в

съответните територии, с цел идентифициране и предоставяне на обратна връзка за напредъка, ограниченията, рисковете, проблемите, потенциалните нови възможности за успешно постигане на климатична неутралност. Подкомисиите ще наблюдават изпълнението и напредъка на областно ниво на ТПСР, ще събират и анализират данни, ще идентифицират проблеми, рискове; изготвя предложения за изменения, които да бъдат представени на МС на ПРР 2021-2027 за обсъждане и одобрение. Местните подкомисии за справедлив преход ще включват представители на местни заинтересовани страни, пряко ангажирани в процеса на справедлив преход в ролята си на актьори, близки до гражданите, запознати с местните нужди и проблеми, стимулиращи местното развитие, сътрудничество и диалог. Същевременно те ще имат и ключовата роля на посредник и връзка между институциите на национално ниво, отговорни за вземането на решения, и представителите на частния сектор, НПО, гражданите и др. Водеща роля ще има участието на общините в съответната област, за която Националното сдружение на общините в Република България, местни представители на социалните и икономически партньори, широко присъствие на бизнеса, НПО в областта на екологията, опазването на околната среда, развитието на чисти технологии, ВЕИ, и др., младежки организации, организации в сферата на образованието и науката. Очаква се участието на други министерства и ведомства в изпълнението на ниво изготвяне на подробни условия за подпомагане, покани за набиране на предложения или оценка на проекти. Ключов аспект от процеса на актуализиране на ТПСР е необходимостта от участие на широк кръг участници, което ще допринесе за активизиране на населението от региона. В подкрепа на този процес ние подготвяме мерки, които могат да бъдат подкрепени чрез техническа помощ в рамките на ПРР 2021-2027 и които ще подкрепят развитието на участието в процеса на трансформация на регионите.

Процес	Срок	Отговорен орган
<b>Мониторинг</b>	Годишно	Комитетът за наблюдение на ПРР 2021–2027 г. и 3-те местни комитети за справедлив преход на ТПСР (подкомитети към КН по ПРР 2021-2027)
<b>Отчитане</b>	Годишно	Комитетът за наблюдение на ПРР 2021–2027 г. и 3-те местни комитети за справедлив преход на ТПСР (подкомитети към КН по ПРР 2021-2027)
<b>Преразглеждане и изменение</b>	При необходимост	Комитетът за наблюдение на ПРР 2021–2027 г. и 3-те местни комитети за справедлив преход на ТПСР (подкомитети към КН по ПРР 2021-2027)
<b>Повторно внасяне</b> (като част от изменението на ПРР 2021–2027 г.)	При необходимост	Комитетът за наблюдение на ПРР 2021–2027 г.

#### *4. Специфични за програмата индикатори за изход или резултат*

Позоваване: Член 12, параграф 1

*Да се попълни само ако се предвиждат специфични за програмата показатели:*

*- обосновка на необходимостта от специфични за програмата показатели за крайния продукт или резултата въз основа на видовете предвидени операции*

Н/П